

Az 1812-es Honvédő Háború emlékezete az orosz érmeművészetben

Jelige: AJK715

1 Tartalom

2 Bevezetés

2a Az orosz numizmatika rövid története

3 A Honvédő Háború előzményei röviden

3a A Honvédő Háború

4 A cári Oroszország emlékérmei

5 A Szovjetunió emlékérmei

6 Az Orosz Föderáció emlékérmei

7 Összefoglalás

8 Bibliográfia

9 Függelék

Bevezetés

Numizmaták és numizmatika

A numizmatika eredetileg régi pénzermék gyűjtésével és rendszerezésével foglalkozó történelmi segédtudomány, szoros kapcsolatban áll, a régészettel, a heraldikával (címertan) és az epigráfiával (felirattan). Az új fizetőeszközök megjelenésével később önálló kutatási területté nőtte ki magát belőle a notafília (papírpénzek) és a szkripofília (értékpapírok). Azonban a hagyományosan pénzermékekkel foglalkozó numizmaták érdeklődése sem egyforma, a pénzanyag hihetetlen gazdagsága és változatossága miatt a kutatók egy-egy részterületet választanak. Ez a kutatási terület lehet egy adott kor vagy egy bizonyos nép érmeművészete, de akár a világ minden részéről összegyűjtött, egy témát ábrázoló (pl.: az olimpia) érméi is. A numizmata foglalkozhat kizárólag egy anyagból készült (pl.: aranyérmék), vagy megegyező elnevezésű (pl.: amerikai, kanadai stb. dollár) érmékkel. Más kutatók kifejezetten a különleges érméket kutatják, például a verdehibás vagy hamisított darabokat.

A numizmatika mint izgalmas időtöltés nem pusztán pénzermék megszerzését és albumba rendezését jelenti, hiszen a numizmata szinte megfeledekzik az érmék kereskedelemben betöltött szerepéről. Ezek a fémkorongok sokkal inkább egy kor lenyomatát adják. Egy kollekció összeállítása során betekintést nyerhetünk az érméket használó nép gondolkodásába, történelmébe, országuk politikai berendezkedésébe és működésébe. A legitim és megkérdőjelezhetetlen hatalom egyik legfontosabb jelképe mindig is az uralkodó saját arcképével kibocsátott pénzérme volt, napjainkban pedig a kibocsátó ország címere díszíti a fém pénzeket, hirdelve annak függetlenségét és stabilitását. Művelődéstörténeti értékkel bírnak ezek az érmék, ...

„Ragadjuk meg ezt az „emlékezetet”. Nem lényeges az, hogy az a társadalomnak vagy a kultúrának az „emlékezete”. A kultúra is társadalmi alakulás s a társadalom is kultúrájának keretei közt él. Az csak színezési különbség, ha az egyik gondolkodó társadalmat, a másik kultúrát emleget. Az előbbinek a szervezeti tényezők tűnnek föl jelentősebbnek, az utóbbinak azok a formák, amelyeket a szellem megteremtett. Azonban mindkét esetben emberi társulásról van szó s minden ilyen társulásnak megvan az egyéni jellege, amelyet éppen szellemisége, kultúrája ad meg. Meddő dolog volna a fölött vitatkozni, hogy e két tényező közül melyik az elsődleges. Mindkét elgondolásnak közös vonása, hogy ez a fajta „emlékezés” emberi közösségek életjelensége.” (Domanovszky)

A numizmatika két fő kutatási iránya a leíró érmetan, amely az érmék rendszerezésével, tipológiai és fizikai sajátosságaival foglalkozik, illetve a pénztörténet, amely az érmék gazdaságban betöltött szerepét vizsgálja.

Ebben a dolgozatban kizárólag a numizmatika hagyományos, pénzerméket vizsgáló ágával foglalkozunk, azon belül az orosz-szovjet emlékérmékkel és közülük is csak a Honvédő Háború témájával szoros kapcsolatban álló példányokkal, a leíró érmetan módszereivel. Ezt a témát a Honvédő Háború 200. évfordulójának tiszteletére választottam.

Az 1812-es nagy győzelem túlélte az Orosz Birodalmat, a Szovjetuniót és tovább él az Orosz Föderációban is. Ez az esemény ugyanis túlmutat a megnyert és elvesztett csatákon, a háború politikai okain vagy Napóleon bukásának következményein. Ez a küzdelem egybeforrasztotta az orosz szíveket, a nemzeti összetartozás legfőbb jelképe maradt egészen a második világháború megnyeréséig. Bár az idők változásával a politikusok más és más célokra használják a győzelem tényét, egyformán ápolták emlékét és büszkeséggel tekintettek rá. Ez a kis tanulmány azt a célt tűzte ki maga elé, hogy bebizonyítsa, az orosz érmeművészet egy igen kis szeletét vizsgálva is milyen csodálatos gazdagságát fedezhetjük fel az e nép kultúrájának, történelmének és filozófiájának. Mindössze 42 emlékérmét vizsgálva, amelyeket egy téma fűz össze, teljes képet kapunk a Honvédő Háború koráról.

A királyok időtöltése

Érmék gyűjtésével már a római császárok kora óta foglalkoznak emberek, egy gyűjtemény összeállításának költségei miatt azonban sokáig a tehetős réteg kiváltsága maradt ez a szórakozás. A történelem során római császárok, királyok, pápák és fejedelmek váltak a legismertebb numizmatákká, nem véletlenül nevezik a „királyok szórakozásának”. Tudományos kutatásokról a XVI. század végétől beszélhetünk, ekkor azonban még főként a római kori érmékre voltak kíváncsiak. Az első közgyűjtemények a XIX. században jöttek létre, közülük a legjelentősebbek ma Bécsben, Berlinben, Londonban, New Yorkban, Amszterdamban, Párizsban és Athénben találhatóak.

A magyar numizmatika kezdetei

A numizmatika hazánkban is évszázados múltra tekint vissza, első tudományos módszerekkel dolgozó művelője Schönvisner István (1738-1818) régész, egyetemi tanár és nagyváradi kanonok volt. Mária Terézia 1778-ban nevezte ki a pesti Királyi Magyar Tudományegyetem érem- és régiségtan professzorává, ebben a minőségében máig meghatározó jelentőségű alapműveket írt a numizmatika területén, elkészítette a Magyar Nemzeti Múzeum első érmekatalógusát, felfedezte Aquincumot és ásatásokat vezetett Savariában is.

Az orosz numizmatika rövid története

Oroszországban a történelmi emlékek összegyűjtésének és megóvásának igénye a XVIII. században jelent meg I. Péter hatására. A nagy cár nem csak a kincstár, hanem a tudomány számára is hozzáférhetővé tette hatalmas műgyűjteményét. Péter ugyanis elhatározta, hogy birodalmának teljes történetét feltárja tudósai segítségével. 1718-tól megkezdődött a régészeti emlékek feltárása és rendszerezése, kötelezővé tették a régi fegyverek, pénzérmék és kőbe vésett feliratok beszolgáltatását. Oroszország ezzel az Európában az első államok közé tartozott, amelyek támogatták a régészetet. Korábban orosz területen nem folytak ilyen jellegű műtárgykutatások, az arisztokraták nyugat-európai útjaik során vásároltak műtárgyakat. Ebben Nagy Péter sem jelentett kivételt, utazásai során hatalmas mennyiségű történelmi és kulturális jelentőségű műtárgyat vásárolt gyűjteménye számára. Numizmatikai gyűjteménye is volt, Nyugat-Európából sok értékes érmét és medált hozott magával. A gyűjtemény gyarapítását

Johann Daniel Schumacher, a Tudományos Akadémia könyvtárának vezetője felügyelte. Tevékenysége során vásárolták fel Hamburgban az egyik legismertebb gyűjtő Ljuders antik érmegyűjteményét. A kiváló gyűjtemény ma is az orosz numizmatika egyik büszkesége. A numizmatikai gyűjtemény a cár dolgozószobáját díszítette, mintegy 29.000 érméből és medálból állt.

1719-ben megnyitotta kapuit a Kunstkamera, az első tudományos orosz múzeum, amely nyugat-európai mintára megnyitotta kapuit a nagyközönség előtt. Nagy Péter gyűjteménye a Kunstkamera épületébe került, kutatásokat vele kapcsolatban a Tudományos Akadémia végzett. A Kunstkamera numizmatikai részlege hamarosan az állami érmegyűjtő szerepét töltötte be, gyűjteményét a mai napig bővítik a múzeumra hagyományozott magángyűjtemények illetve az állami pénzverdéből származó pénzérmék.

A témában az első művet 1734-ben a Pétervári Tudományos Akadémia egyik első tagja Gottlieb Siegfried Bayer (1694-1738) írta, melyben a numizmatika mibenlétéről és a rendszerezési elveit tárgyalja. Ettől kezdve folyamatosan jelentek meg tudományos igényű munkák, valamint a magángyűjtemények is megszorodtak.

Az egyik legelkötelezettebb numizmata a XIX. században Grigorij Ivanovics Liszenko (Григорий Иванович Лысенко) volt. Bár kortársai közül sokan jóval gazdagabb gyűjteménnyel rendelkeztek, Liszenkót kiemeli közülük a numizmatika iránti szenvedélye, mely magánéletében súlyos problémákhoz vezetett. Az orosz numizmatikában maradandó nyomot hagyott katalógizálási módszere, a pénzérmék aprólékos leírásának gyakorlata, illetve az, hogy szinte bármire hajlandó volt egy érme megszerzése érdekében. Gyűjteménye rendkívül ritka érmékből állt, sajnos azonban gazdáját nem élte túl. Liszenko hitelezői tartozása fejében lefoglalták és fillérekért eladták.

A XIX. századra a numizmatika valódi tudománnyá vált. Ennek jeleként Oroszországban létrejött a Moszkvai Numizmaták Tudományos Köre, amelynek célja az érmék felkutatása, tudományos munkák kiadása és az érmék értékének megállapítása volt. Bár a kört „moszkvainak” hívták, tagságában nem csak más városok, hanem külföldi szakemberek is szép számmal voltak jelen. A kor híres numizmatái A. V. Oresnyikov (А. В. Орешников), Sz. I. Csizsov (С. И. Чижов), vagy P. Sz. Uvarova (П. С. Уварова) voltak. A kor legnagyobb magángyűjteménye Marcheze Marinoli római gyűjteménye (hetvenezer érme) és Fürstenberg grófjának (ötvenezer érme) gyűjteménye voltak. Oroszországban Georgij Mihajlovics herceg volt a legnagyobb gyűjtő a maga 14.000 érméjével, melyek értékét növelte, hogy kizárólag orosz érméket gyűjtött.

1911-ben megalapították az Orosz Numizmaták Egyesületét Szentpéterváron. Az alapítók rövid tevékenységük után szinte valamennyien elhagyták az egyesületet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom következtében. A numizmatika azonban ekkor hatalmas fejlődésen ment keresztül, mivel a Szovjetunió felkarolta az ügyet. Megalakult a Szovjet Filatéliai Társaság (СФА), amelyben numizmatikai osztály is helyet kapott. A nagy példányszámban nyomott katalógusok és újságok az érmegyűjtés széleskörű elterjedéséhez vezettek. A lakosságot az is ösztönözte, hogy az árverések és újságelőfizetések bevételeit szegény gyermekek megsegítésére fordították. Az 1930-as években aztán megtorpant a népszerűsödési folyamat, amikor a főleg értelmiségiek által űzött numizmatika kutatói közül sokakat deportáltak vagy kivégeztek. Az orosz numizmatikának újabb lökést az ötvenes években megalakult Leningrádi és Moszkvai Érmegyűjtő Egyesületek adtak. A főváros példáját követve minden nagyobb városban

megalakult az érme gyűjtő egyesület, ahova tömegével léptek be a legkülönbözőbb tudományterületek képviselői. A rengeteg új egyesületet Összszovjet Érmegyűjtő Egyesülete szervezte hálózattá, melyben lehetőség volt érmecseréket lebonyolítani, találkozókat szervezni illetve a kutatási eredményeket széles körben ismertetni. A kor legismertebb kutatója Igor Georgijevics Szpasszkij (Иван Георгиевич Спасский, 1904-1990) volt, munkáinak egyszerű nyelvezete és élénksége rendkívül népszerűvé tették. Az érdekes tényekkel fűszerezett munkái a numizmaták kézikönyvévé váltak. Élete során több mint száz tudományos művet publikált, közülük legfontosabbak a Az orosz érmék rendszerezése (Русская монетная система 1970), Tallérok az orosz pénzforgalomban (Талеры в русском денежном обращении 1654-1659 годов 1960), Ezer évesek a legrégibb orosz pénzérmék. A X-XI. század orosz pénzérméinek szabadkatalógusa (Тысячелетие древнейших монет России. Свободный каталог русских монет X-XI. веков 1983)

2004-ben születésének 100. évfordulóján a Szentpétervári Pénzverde közreműködésével előadássorozatot és kiállítást szerveztek tiszteletére. A pénzverde emléklakettet is kibocsátott az esemény alkalmából. Halála után 20 évvel 2010-ben pedig az Ermitázs szervezett előadássorozatot Szpasszkij tiszteletére. Szülőföldjén (Ukrajna) 2010 óta minden második évben szerveznek Szpasszkij nemzetközi konferenciát, melyen szaktekintélyek beszélnek numizmatikai kutatásaik eredményeiről.

A Honvédő Háború előzményei röviden

Történelmi kitekintő

1762-ben trónra lépett Oroszország egyik legjelentősebb uralkodója, II. Katalin cárnő. Napóleon ekkor még csak hét éves volt, viszont későbbi híres ellenfelei, mint Kutuzov, Platov vagy Bennigsen tábornokok már megkezdték katonai pályafutásukat. A kor orosz hadseregei szinte folyamatosan háborúztak a török fronton (1768-1774, 1787-1792, Lengyelországban (1792, 1794, 1795) és Svédországban (1788-1790). A fenti hadjáratok mindegyike fényes orosz győzelemmel zárult hihetetlenül megnövelve a hadsereg tekintélyét. II. Katalin 518.000 km²-nyi (öt és fél Magyarország) területtel növelte meg a Birodalomat. Lengyelország felosztása után egy évvel 1796-ban a cárnő meghalt, utóda fia, I. Pál lett. A cárnőt egyedülálló személyisége regényes alakká tette, uralkodása alatt virágzott a kultúra, az építészet, az Orosz Birodalom tekintély jelentősen megnőtt Európában.

Pál trónra lépésekor Napóleon éppen első híres hadjáratát vezette Itáliában. A cár elkötelezett híve volt a porosz fegyelemnek és csodálta a porosz hadsereget. Ebből adódóan egyik első intézkedéseként új egyenruhát vezetett be a hadseregben és jelentősen javított a sorállomány életkörülményein. A hadsereg megerősítése után teljes erővel nekilátott a világ első rendőrállamának kiépítéséhez. Környezetére és a nemességre is szigorú szabályokat próbált ráerőltetni, mindenütt fizetett besúgókat tartott szolgálatában emiatt hamar elvesztette népszerűségét. Sajnálatos módon ellenségének tekintett minden olyan nemest és katonatisztet, aki Katalin számára kedves volt. Ez sok tehetséges tiszt elbocsátásához, bebörtönzéséhez vagy korai nyugdíjazásához vezetett. A későbbi Honvédő Háború szinte valamennyi kiváló tábornoka megtapasztalta Pál paranoiáját. 1798-ban amikor a franciák megszállták Málta szigetét Oroszország csatlakozott az angol-német-osztrák szövetséghez. Pál ugyanis nemcsak a

poroszokat, hanem a Máltai Lovagrendet is példaképének tekintette, arról álmodozott, hogy személyesen szabadítja fel a szigeteket. A fokozódó Földközi-tengeri francia jelenlét hatására szövetséget kötött az örök ellenséggel Törökországgal és együtt kiűzték a franciákat a Jón-szigetokről. 1799-ben a cári csapatok benyomultak Itáliába és a híres Szuворov tábornok vezetésével sorozatos győzelmeket arattak a franciák felett, felszabadították egész Észak-Itáliát. Szuворov neve legenda lett a fiatal tisztek között, a Honvédő Háború tábornokai is mesterükként tekintettek rá. A hadsereg ezután Svájcba vonult, ahol viszont az időjárás és a szövetséges osztrák hadvezetés hibái miatt felőrlődött. Az orosz katonai győzelmek következtében Anglia Máltát, Ausztria pedig Észak-Itáliát szállta meg. A kisémmizett cár kilépett a koalícióból és egy India elleni hadjáratot tervezett, hogy megbüntesse az angolokat. Ekkor, 1799-ben, az angolbarát nemesség és a túlzott szigor ellen lázadó tábornokok elhatározták a cár megbuktatását. A cár megérzte a közelítő veszélyt, százakat tartóztattak le összeesküvés vádjával, amelyek hol valós, hol koholt vádaknak bizonyultak. Napóleon időközben visszatért Egyiptomból, gyakorlatilag mindent visszafoglalt az osztrákoktól, amit az oroszok megszereztek nekik, győzött a marengói csatában ezzel békére kényszerítette Ausztriát, majd később Angliát is. 1801-ben Szentpéterváron Pahlen gróf vezetésével összeesküvők egy csoportja Sándor cárevics tudtával behatoltak a cár hálószobájába és miután nem tudták rávenni, hogy aláírja a nyilatkozatot, amelyben lemond a trónról egy zsineggel megfojtották. Miközben Oroszországban trónra lépett I. Sándor, Franciaországban Napóleon átszervezte a közigazgatást, növelte a kincstár bevételeit és rendbeszedte hadseregét, hogy megvalósíthassa Európa egyesítését.

Sándor először is visszahívta az apja által Indiába küldött büntetőexpedíciót, visszaállította a kereskedelmi kapcsolatokat Angliával. Még ugyanebben az évben elfoglalta Grúziát is. 1804-ben hadjáratot indított Perzsia ellen, aminek eredményeképpen a Kaukázus orosz fennhatóság alá került. 1805-ben Oroszország csatlakozott Angliához és Ausztriához a harmadik franciaellenes koalícióban, de az austerlitz-i csatában II. Katalin trónra lépése óta először komoly vereséget szenvedtek a cári seregek. Ausztria békét kötött, Poroszország, Oroszország, Anglia és Svédország azonban 1806-ban negyedszer is szövetséget kötött Napóleon legyőzésére. A franciák azonban sikeresen előrenyomultak, elfoglalták Berlint, Havasföldet és Moldvát. I. Sándor ennek hatására 1807-ben Tilsitben békét kötött, lemondott Havasföldről, Moldváról, megszakította kereskedelmi kapcsolatait Angliával és katonai segítséget ígért Napóleonnak. Az egyetlen orosz diplomáciai eredmény az volt, hogy lehetővé tette Finnország megszállását. Oroszországban óriási felháborodást okozott a békemegállapodás, különösen a gazdaságot keményen sújtó angol embargó miatt. A cár azonban nem szándékozott betartani a szerződésben foglaltakat, semleges országok hajói segítségével folyamatosan kijátszotta a kereskedelmi blokádot, valamint 1809-ben, amikor Ausztria ismét megtámadta Franciaországot a cár egyetlen katonát sem küldött Napóleon megsegítésére.

A francia császár azonban a cár segítsége nélkül is sikeres maradt. I. Sándor trónra lépésétől 1811-ig elfoglalta az Itáliai-félszigetet, Spanyolországot és Portugáliát, megszállta Bécset és betört Magyarországra. Hatalma csúcsára ért, már csak Anglia és Oroszország álltak szemben vele.

A kereskedelmi embargót folyamatosan kijátszó cár megbízhatatlan szövetséges volt eddig is a császár számára, amikor pedig az oroszok kiléptek az Anglia-ellenes szövetségből Napóleon több mint fél millió katonájával 1812-ben megindult Oroszország ellen.

A Honvédő Háború 1812-1814

1812. június 24.-én Napóleon átlépte az orosz határt a Nyeman folyónál 680.000 katonájával. Barclay de Tolly orosz főparancsnok és a fronton tartózkodó Sándor cár a támadás első négy napjában csak megfigyelte a franciák mozgását. Nyílt csatára nem került sor, mivel Napóleon katonái jóval többen voltak, és felszerelésük is jobb volt. A császár azonban csata nélkül is súlyos veszteségeket szenvedett. A sűrű erdőben kanyargó földutak feláztak a gyakori esőkben, az utánpótlást szállító szekerek beleragadtak a sárba. Portugál és spanyol katonái nagy része dezertált már az első napokban és visszafordultak nyugatra. Ezeken a csapásokon kívül Platov kozákjai folyamatos rajtaütéseket végeztek, az utolsó pillanatban magukkal vitték vagy megsemmisítették az élelemforrásokat és legyilkolták a főszeregtől elszakadt egységeket. Különösen a miri csata vált ismertté a kozákok éjszakai támadása miatt.

A Szmolenszk felé visszavonuló orosz erőket Napóleon megkísérelte elszigetelni egymástól. Napóleon bevonult Litvániába, Barclay de Tolly Szentpétervár felé, Bagratyion pedig Moszkva irányába vonult vissza. A két egymástól távolodó hadsereg között 80 km széles nyílást támadta meg a császár, Bagratyion azonban megszállta a Dnyeper bal partját, így a császáriaknak Sztanovkánál nyílt lehetőségük átkelni a folyón. Az átkelőért folytatott küzdelmet Bagratyion tisztje Rajevszkij vezette. Változó sikerrel folyt a harc, a legenda szerint Rajevszkij a döntő rohamban saját fiait is magával vitte. Mivel az oroszok nem tudták megállítani a francia katonák számát, visszavonultak. Mint később kiderült, ha folytatják a támadást, valószínűleg áttörték volna a francia vonalakat. Davout szavaival élve: „az oroszok tényleg olyanok voltak, amilyenek mondták őket, falak, amelyeket át kellett törnünk. Az orosz katona valóban kiválóan állja a tüzet, és könnyebb megölni, mint megfutamítani.” Rajevszkij vitézségének köszönhetően, Napóleon nem tudott beékelődni a résbe.

A sztánovkai csata után Bagratyion és Barclay de Tolly megállapodtak, hogy Vityebszknél egyesítik erőiket. A franciák azonban elvágták Bagratyion útját Vityebszk felé, Barclay pedig erről mit sem tudva a városban várakozott rá. Amikor Barclay hírért vette, hogy közeleg a francia főszereg döntéshelyzetbe került. Visszavonulhatott vagy megpróbálhatta megvédeni Bagratyiont. Barclay Oszterman-Tolsztojt küldte a franciák feltartóztatására mivel Jermolov szavaival élve: „Szükség van egy tábornokra, aki várja az ellenséges erőket, és azok nem félemlítik meg”. Oszterman-Tolsztoj Osztrovnó közelében találkozott az erős francia elővéddel. A francia huszárság meglepte az oroszokat és sikerült elzsákmányolniuk az ütegek egy részét. Az orosz gyalogság tűzvonalba került, a francia tüzérek szünet nélkül lőtték a gyalogosokat. Mikor az oroszok menekülni kezdtek, állítólag Oszterman-Tolsztoj pipával a szájában ügetett oda lován a katonákhoz és kiadta parancsát, amely később az oroszok jelmondata lett: „Állni és meghalni!” és azzal tovább pipázott. A franciák erősítést kaptak és maga Napóleon is megérkezett a helyszínre. Mivel azt hitték, hogy az orosz főszereg állomásozik Osztrovnónál a császár alaposan elő akarta készíteni a csatát. Napóleon már egy újabb Austerlitzről beszélt, amikor a kiküldött felderítők meghozták a hírt, hogy eltűnt az orosz sereg. A franciáknak először fogalmuk sem volt hova lett Oszterman-Tolsztoj és Barclay, végül kiderült, hogy Szmolenszkbe vették be magukat, mivel Bagratyion is a városhoz közeledett.

Ezután több kisebb csata következett, az oroszok folyamatosan vonultak vissza Szmolenszk környékére. Augusztus elsején Wittgenstein tábornok megállította a jókora erőfölényben levő franciákat, akik Szentpétervár elfoglalására készültek. Az egyenlőtlen csatát az orosz tábornok rátermettsége döntötte el, és az, hogy francia ellenfele meghalt a csatatéren, ezért a császáriak visszavonultak.

Miközben Szentpétervár biztonságba került Oroszország jövője továbbra sem dőlt el. Szmolenszknél gyülekeztek Barclay de Tolly és Bagratyion seregei, Napóleon pedig igyekezett mielőbb bekeríteni és megsemmisíteni őket. Történelmi összefoglalónk a szmolenszki csatával folytatódik az Orosz Föderáció emlékérméinek vizsgálatakor, előtte azonban tekintsük át a közvetlenül a háború után kibocsátott cári emlékérméket.

A cári Oroszország

Az 1834 és 1912 között tartó időszakban 4 különböző emlékérmét bocsátottak ki összesen mintegy 350.000 példányban, ami a kor numizmatikai fogalmai szerint nagy változatosságot és mennyiséget jelent. Ezen érméknek csak egy része maradt fenn, ezért napjainkban jelentős anyagi és eszmei értéket képviselnek. A következő négy érme ritkasága és nemesfémtartalma miatt igazi dísz a magángyűjteményeknek, illetve az egész világon megtalálhatók aukciókon.. Bár a udvarban bevett szokás volt jeles események alkalmából a cári családban emléklaketteket szétosztani, e tanulmány csak a nagy mennyiségben, az alattvalók számára készített érmékkel foglalkozik.

A Sándor-oszlop (1 rubel)

Az un. fejdoldalon I. Sándor profilja látható, körülötte felirat: АЛЕКСАНДРЪ ПЕРВЫЙ Б. М. ИМПЕРАТОРЪ ВСЕРОС. (I. Sándor Isten kegyelméből minden oroszok cárja). Erről az érméről tehát megtudhatjuk, hogy a cárok hatalma Isten kegyelméből ered, valamint azt, hogy hatalma minden oroszra kiterjed a birodalom többi népe viszont nem jelenik meg. Az érmén, amely a Honvédő Háború dicsőségét hirdeti, egyedül a cár jelenik meg.

A hátoldalon az 1834-ben I. Miklós cár uralkodása alatt épített Sándor-oszlopot láthatjuk Szentpéterváron, amely a Napóleon felett aratott győzelemnek állít emléket. Méretei lenyűgözőek, a maga 47,5 méteres magasságával és 3,66 méteres átmérőjével a világ legnagyobb egyetlen tömbből faragott gránitoszlopa. Az oszlop a szentpétervári Palota-téren áll, szerves egységet alkotva a Téli Palotával és a Vezérkar épületével. Auguste de Montferrand francia (!) származású építész tervezte és építette négy év alatt. 1834. augusztus 30.-án adták át, miután 2500 munkás két órás művelet során a helyére állította. Az oszlopot saját súlya (600 tonna) tartja a helyén. A szentpéterváriak eleinte azt hitték, hogy le fog dőlni, ezért Montferrand halála napjáig minden nap körbejárta bizonyítva az oszlop stabilitását. Tetején keresztet tartó angyal áll, arcát I. Sándorról mintázta Borisz Orlovskij orosz szobrász. A talapzaton a Téli Palota felé néző oldalon angyalok az érmén is olvasható feliratot tartják, kétoldalt a Nyeman és Visztula folyókat ábrázoló alakok, középen pedig egy páncél, amelynek pajzsa Oleg kijevi fejedelemé, sisakja Alekszandr Nyevszkijé, mellvértje I. Sándoré, páncélingje pedig Jermak Tyimofejevicsé. A másik három oldalon a bölcsesség és bőség, az igazság és irgalom valamint a béke és győzelem allegorikus ábrázolásait láthatjuk. A péterváriak körében népszerű szokás, hogy ha az esküvő napján a vőlegény felkapja a menyasszonyt, és körbe fut vele az oszlop körül a megtett körök száma megmutatja hány gyermekük születik.

Ugyanebben az évben verték a Honvédő Háború első emlékérméjét is, amely az emlékművet ábrázolja. Az érme felirata megegyezik az oszlop talapzatán olvasható felirattal: АЛЕКСАНДРУ ПЕРВОМУ БЛАГОДАРНАЯ РОССИЯ (I. Sándornak a hálás Oroszország). Az ábra alatt az érme névértékét láthatjuk 1 rubel (1. РУБЛЬ). Az érme Heinrich Gube munkája, 20,73 grammot nyom és 150.000 példányt készítettek belőle a Szentpétervári Pénzverdében. A borogyinói kápolna (1 rubel) és a párizsi béke (1,5 rubel)

Az 1834-es emlékérmé után további érméket is kibocsátottak, mégpedig 1839-ben, amikor a borogyinói csata helyszínén kápolnát emeltek illetve megemlékeztek a párizsi békéről. Ezeket az érméket jó minőségű ezüstműből készítették a kor neves művészei, mint Gube, V. A. Alekszejev, A. F. Vaszjutyinszkij, A. P. Ljapin (a híres érmeművész F. N. Tolsztoj nevelője) és A. A. Grilihesz. Az érmék 1 és 1,5 rubel névértékkel kerültek ki a verdéből, 20,73 és 31,11 grammot nyomtak. A két érméből összesen 172.000 darabot készítettek, de 146.000 darab később beolvastásra került, ezért csak 26.000 fennmaradt érmével számolhatunk. A másfél rubeles érméből mindössze 6.000 fennmaradt példányról tudunk. A fejdoldalon I. Sándor profilja látható, alatta babérlevelekkel díszített kard, felette pedig Isten mindent látó szeme, ami kifejezi, hogy a cár Isten kegyelméből uralkodik és győzi le ellenségeit. A fejdoldal felirata megegyezik az 1834-es érmével: I. Sándor minden oroszok cárja (АЛЕКСАНДРЪ ПЕРВЫЙ Б. М. ИМПЕРАТОРЪ ВСЕРОС.).

A hátoldal mindkét érménél egyforma, a borogyinói cstatéren álló emlékművet ábrázolja, a körben futó felirat jelentése: Borogyinó, 1812. augusztus 26. és Megnyitva, 1859. augusztus 26. (БОРОДИНО 26 АВГУС. 1812 Г. és ОТКРЫТЬ 26 АВГУС. 1859 Г.) A feliratokat az emlékmű csúcsát alkotó kereszt választja el. A pénzérméket csak névértékük különbözteti meg egymástól ami 1 rubel (1 РУБЛЬ) vagy másfél rubel lehet (1 ^{1/2} РУБЛЯ)

100 éves a Honvédő Háború (1 rubel)

A Honvédő Háború 100. évfordulóján bocsátottak ki ezt az egy rubeles emlékérmét. Bár az érme 1912. május 24.-én jelent meg, tehát II. Miklós uralkodása alatt, egyik oldalán sem szerepel a cár személye. A cár profiljának helyén I. Sándor pecsétje látható, amely tartalmazza Sárkányölő Szent György ábrázolását, a kétfejű sast, felül az uralkodói koronát, körben pedig a finn, kazanyi, szibériai, kijevi, novgorodi és asztrahányi uralkodó címerét. A körben futó felirat: I Sándor Isten kegyelméből minden oroszok császára és uralkodója (АЛЕКСАНДРЪ I БОЖІИЮ МИЛОСТІЮ ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССИЙСКІЙ). A másik oldalon az 1812 és 1912 évszámok között A dicsőséges év elmúlt, de a hőstettek nem múlnak el (СЛАВНЫЙ ГОДЪ СЕЙ МИНУЛЬ, НО НЕ ПРОЙДУТЪ СОДЪЯННЫЕ ВЪ НЕМЪ ПОДВИГИ) felirat. Az érme fejjoldalát M. A. Szkudnov, a hátdoldal feliratát pedig a Szentpétervári Pénzverde munkatársai készítették. 26.500 darab készült el, Moszkvában a jubileumi parádén osztották szét alacsonyabb rangú tisztek között. Pereme feliratos, 20 grammot nyom és 33,65 mm az átmérője.

Az emlékérmék döntő többsége a Szentpétervári Pénzverdében (Петербургский монетный двор Гознака) készült. 1724-ben alapította Nagy Péter, azóta szolgálja az orosz államot, 1914 és 1924 között Petrográdi Pénzverdének, 1924-től 1996-ig pedig Leningrádi Pénzverdének hívták. Épülete a Péter-Pál erőd területén fekszik, egyike Szentpétervár legrégibb vállalatainak. Napjainkban a világ egyik legnagyobb érmegyártója forgalmi érméket, emlékérméket és befektetési érméket is készítenek felhasználva aranyat, ezüstöt, platinát, rezet vagy éppen nikkelt. A cég nagyságát jelzi, hogy fennállása óta folyamatosan kap megrendeléseket külföldről is, a holland aranydukáttól a török piaszterig már mindenféle valuta megfordult a gyárban. Péterváron járva érdemes megkeresni, jelenlegi székhelyén 1806 óta működik. A pénzverde verdejele sokszor változott az idő során СПБ, СПМ, СПМД, СП, СМ, Л vagy ЛМД változatokban ismert.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy a cári emlékérmék nem rendszeresen készültek, csupán egy egy jeles esemény alkalmával bocsátották ki őket. Példányszámukban eltörpülnek korunk tömeggyártásban készülő érméi mellett, viszont ha figyelembe vesszük, hogy jó minőségű ezüsből készítették őket, már máshogy látjuk a helyzetet. Átlag 20 grammos érmékből 350.000 példányt készíteni 7 tonna ezüst felhasználását jelenti. Ráadásul ezeket az érméket egyszerűen szétoztották a hadseregben, tehát a kincstárba ne folyt vissza belőle pénz. Ezt azért fontos

hangúlyozni, mert napjainkban a pénzverdék egyik legfontosabb bevételi forrása az emlékérmék eladásából származik. Az első három érménknél az uralkodó profilja került a fejdalra, természetesen ma már elképzelhetetlen, hogy például Vlagyimir Putyin arcképével készítsék a rubelt. Még Sztálin személyi kultusza sem jutott el odáig, hogy arcképe szerepeljen a pénzérméken, a cárok idejében azonban bevett európai gyakorlat volt az uralkodó arcképét elhelyezni a fejdalon. I. Miklós forgalmi érméin természetesen már az aktuális cár jelenik meg. A legkésőbbi érme fejdalán érdemes megfigyelni a kétfejű sas ábrázolását. Jogart és országalmát tart a karmaiban, felette korona, körben hercegi címerek, tehát minden eszközzel a cár hatalmára emlékeztet. Valamennyi cári érmén megjelenik az „Isten kegyelméből” szófordulat, ami pedig a cárok Istentől eredő hatalmát támasztják alá. Miután felderítettük az érmék történelmi hátterét még tanulmányozhatjuk ezen a négy érmén az építészetet (oszlopok és emlékművek), a heraldikát (kétfejű sas, hercegi címerek) valamint valamennyi érmén a régi orosz helyesírást. Az érméket fizikai valójukban vizsgálva képet alkothatunk a kor gyártástechnológiájának fejlettségéről, valamint elgondolkodhatunk azon, hogy vajon milyen bányászati eljárásokkal szerezték be a szükséges alapanyagot és hogyan szállították Szentpétervárra. Vajon hány szekérnyi ezüst vonult egy szállítmányban és hány katona kísérte a menetet? A tudásra szenvedélyesen vágyó numizmata akár egész életét is rááldozhatja, hogy csak e négy emlékérmé teljes keletkezéstörténetét feltárja. Hihetetlenül izgalmas dolog, hogy egy kis ezüstkorong feltárja előttünk egy másik nép letűnt korának történelmét, nyelvi fejlődését, építészét, hitvilágát és technikai fejlettségét. A kutatónak csupán ki kell választania melyik terület érdekli leginkább és az érme válaszol minden kérdésére.

A Szovjetunió

A Szovjetunióban két alkalommal nyúltak a Honvédő Háború témájához, összesen 4 érme kapcsolódik ehhez a témához a korból. Ez a szám talán alacsonynak tűnhet, de ne felejtjük el, hogy a kor meghatározó élménye a Nagy Októberi Szocialista Forradalom a második világháború volt, és ez nagymértékben kihatott a numizmatikára is. A Szovjetunió megalapítása és a fasiszta Németország feletti győzelem került ábrázolásra az érméken. Mindenképpen jelentős eredmény azonban, hogy a szovjet vezetés is megünnepelte a Honvédő Háború 175. Évfordulóját, illetve a szovjet éra vége felé meg az orosz egység 500 éves fennállásába is kiemelt szerepet kapott a Honvédő Háború.

Az előlapok az emlékérméken is a forgalmi érmékével megegyezik. A kor szokásainak megfelelően a szovjet címer a leghangsúlyosabb. Ezeken az érméken az 1958-tól 1991-ig hivatalos változatát láthatjuk. A címer közepén a Föld, rajta keresztbetett sarló és kalapács, a parasztság és a munkásosztály szimbólumai. Alattuk a felkelő Nap fejezi ki a reményt és egy új világ hajnalát, felettük pedig ötágú csillag ragyog, a kommunizmus megtestesítőjeként. A címer két búzakarász fogja közre, melyeket szalagokkal díszítettek. Ezeken a szalagokon ukrán, üzbég, grúz, lett, litván, tádzsik, türkmén, belorusz, kazah, azeri, moldovai, kirgiz, örmény illetve középen lent orosz nyelven a Világ proletárjai, egyesüljete! felirat olvasható. Technikai okokból az érméken a szalagok üresen maradtak, de a kor embere nagyon is jól tudott a

feliratokról. A címer alatt az SzSzSzR(CCCP) felirat, alatta az érme névértéke, és az alatt a verési évszám látható. Ez az elrendezés jellemző szinte az összes szovjet emlékérme.

A borogyinói csata 175. évfordulója (Kutuzov borogyinói emlékműve – 1 rubel)

A borogyinói csata 175. évfordulója (Kutuzov moszkvai emlékműve – 1 rubel)

Az érmepárt 1987. szeptember 7.-én bocsátották ki, a borogyinói csata 175. évfordulójának tiszteletére. Világos réz-nikkel ötvözetet használtak a mintegy 4.000.000 példány elkészítéséhez, amelyből 220.000 darab proof minőségű. Ez azt jelenti, hogy ezek az érmék sohasem kerültek forgalomba, elkészítésük után a karcmentes példányokat légmentesen becsomagolták és a gyűjtők vásárolhatták meg őket. Az ilyen érmék mindig sokkal értékesebbek és időtállóbbak, mint a véletlenül talált emlékérmék. Az átlagos és a proof minőségű érméket csak a tárolásuk módja és piaci árak különbözteti meg. Az érmepár mindkét tagja 31 mm átmérőjű, 2,3 mm vastag és 12,8 g súlyú. A érméket A. G. Mirosnyicsenko tervezte, a kivitelezést pedig I. Sz. Komsilov (Obeliszki) és Sz. M. Ivanov (Hadsereg) végezte. A gyártást Leningrádi Pénzverdében végezték.

Az érmék hátoldalain a 175 éves a borogyinói csata (175 ЛЕТ СО ДНЯ БОРОДИНСКОГО СРАЖЕНИЯ) felirat olvasható. Egyik típuson Kutuzov emlékműve látható a borogyinói csata helyszínén, ahol parancsnoki állása volt, másikon a moszkvai Kutuzov emlékmű, amelyen hadseregét láthatjuk. A peremen ОДИН РУБЛЬ ■ ОДИН РУБЛЬ ■ felirat látható.

500 éves az egységes orosz állam- a Honvédő Háború (150 rubel)

Az érme, mint hátoldalán is olvasható az 500 éves az egységes orosz állam (500 ЛЕТИЕ ЕДИНОГО РУССКОГО ГОСУДАРСТВА) sorozat darabja. 1991. szeptember 3.-án bocsátották ki 16.000 példányban a platinából készült 150 rubel névértékű emlékérmét. A hátoldalt szépen kimunkálták, a sorozat megnevezése felül helyezkedik el, középen a Sándor-oszlop csúcsán álló keresztet tartó angyal, tőle jobbra I. Sándor cár (АЛЕКСАНДР I), balra I. Napóleon császár (НАПОЛЕОН I) arcképe. Alul szintén felirat keretezi a kompozíciót Honvédő Háború 1812 (ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА 1812Г.). Az érme eszmei értékét növeli, hogy 179 évvel a háború után most először és napjainkig utoljára Napóleon is felkerült egy orosz emlékérmére. A fejdalt egy megszakított vonal osztja ketté, felül a szovjet címer és az

SzSzSzR felirat, alul a névérték (150 РУБЛЕЙ) és a verési évszám (1991) uralja. A névértéktől balra az érme nemesfém tartalmát jelző szám, jobbra a pénzverde jele látható.

500 éves az egységes orosz állam – Diadalív (3 rubel)

Ez az érme szintén az 500 éves az egységes orosz állam sorozat darabja, a fenti emlékérmével egy napon bocsátották ki 40.000 proof minőségű példányban. Az ezüstérme névértéke 3 rubel.

A hátoldalon a Diadalívet látjuk, illetve annak építési évét és a várost, ahol megtalálható (1834 Г. – МОСКВА). Felül az 1839-es emlékérmét idézik fel, ennek fej és hátoldalát láthatjuk. Alul felirat Diadalív (ТРИУМФАЛЬНАЯ АРКА)

A Diadalív Oszip Ivanovics Bove munkája, 1829-től 1834-ig építették. Eredetileg egy fából készült kapu volt a Tverszkaja Zasztava téren, ahol a Párizsból hazatérő orosz katonákat fogadták. A kapu lebontása és az Diadalív építése egybeesett Moszkva újjáépítésével, ezért a város újjászületésének jelképe is lett. Az emlékmű a három legendás vitéz Dobrinja Nyikitics, Ilja Muromec és Aljosa Popovics alakja köré épül. 1936-ban felújítási munkákat kezdtek rajta, teljesen szétszedték, a rajta álló szobrokat múzeumokba küldték megőrzésre. Teljes egészében csak 1968-ban állt össze újra, ekkorra azonban az eredeti oszlopai közül már csak egy maradt meg. Erről az oszlopról másolva készítették el a hiányzó elemeket. A Diadalív új helyet is kapott, a Kutuzov proszpekten levő Győzelem téren állították újra össze. A Diadalívre folyamatosan térnek vissza egykori elemei, legutóbb idén Niké szobra.

A Szovjetunió numizmatikájára jellemző elemeket nagyon szépen megfigyelhetjük a fenti érméken. Először is itt már beszélhetünk proof minőségű érmékről, ami a cári időkben ismeretlen fogalom volt. Az 1987-es és az 1991-es érmepár között ég és föld a különbség. A szovjet időkben alakult ki a nép és a gyűjtők számára külön gyártott érmék gyakorlata. Az olcsó kupronikkal (Cu-Ni) érméket a gyakorlatban is használták, akár a boltok pénztárainál is megkaphattuk a visszajáró forgalmi rubelek közé keverve. Ezzel szemben az 1987-es proof példányok és szinte a teljes 1991-es sorozat külföldre került, ahol gyűjteményekbe rendezték őket. Ez a gyakorlat nem idegen az orosz numizmatikától, már a 988-ban gyártott Nagy Vlagyimir aranyak döntő többségét is külföldi kincstárakban fedezték fel. A szovjet pénzverdék

felfedezték az emlékérmé gyártásban rejlő üzletet és a '90-es évek óta meredeken emelkedik a nemesfémből gyártott érmék eladása. A Szovjetunió utolsó éveiben gyártott érmék iránt a belső kereslet is megnőtt, talán a bizonytalan gazdasági helyzet miatt vált népszerűvé az ezüst és platina érmék gyűjtése. Az érmék fejdolát tanulmányozva láthatjuk, hogy az 1918-as évtől minden átmenet nélkül teljesen új szimbolika lép az „Isten és a cár” téma helyébe. A történelem különösebb ismerete nélkül is elcsodálkozhatunk egy ilyen hirtelen váltáson, hiszen az Isten és a cár téma már az első 988-ban vert érmék óta jelen van a numizmatikában, valamint az érmék felirata is gyökeres változáson mentek át. A hátoldalt továbbra is emlékművek és épületek uralják. A nemesfém érmék mennyisége mindössze hatoda a cári időkénél, az olcsó érmék viszont tízszerese azoknak. Különösen az 1991-es sorozat érdekes, ahol már megjelenik a nosztalgia a régi Orosz Birodalom iránt.

Az Orosz Föderáció

Az orosz numizmatika egészére jellemző a töretlen fejlődés. Minden egyes évvel több és több emlékérmét bocsátottak ki az orosz pénzverdék. Az igazi robbanás a Szovjetunió utolsó éveiben kezdődött és napjainkig tart. A korábbi évek 1-2 emlékérméje után ma már akár 100 különféle emlékérmé is napvilágot lát évente. Először tekintsük át a kétszázadik évforduló előtt kibocsátott emlékérméket.

A sas visszatért az érmék fejdolára, igaz elvesztette hatalmi jelvényeit és hivatalosan nem a cár, hanem az Orosz Nemzeti Bank jelképeként szerepel. Sokat elárul az orosz lélekről, hogy a kommunista címer eltávolítása után a Kreml tornyai szerepeltek egy ideig az érméken, végül azonban mégis visszatért a kétfejű sas. Számomra ez egy nyilvánvaló jele a múlt utáni vágyakozásnak, a cári idők dicsősége és főleg rendezettsége után. 1995-ben Oroszország jövője még nagyon bizonytalan lábakon állt, és a fizetőeszközökön elhelyezett évszázados jelképek némiképp biztóságot adtak, hiszen az 1995-ben is több mint ezer évre visszatekintő orosz érmeművészetben csupán 70 évig mellőzték a kétfejű sast.

Oroszország kiváló alakjai – Kutuzov tábornok születésének 250. évfordulója (2 rubel)

1995. szeptember 14. Az Oroszország kiváló alakjai sorozat egyik darabjaként bocsátottak ki emlékérmét a tábornok születésének 250. évfordulójára. Az érme névértéke 2 rubel, csak proof minőségben létezik 200.000 példányban. Anyaga ezüst (500/1000), tömege 15,87 gramm, átmérője 33, vastagsága 2,4 gramm.

A fejdalalon az Orosz Nemzeti Bank emblémáját láthatjuk. A kétfejű sas I. Bilibin munkája. Alul az ezüst fajtáját, a verdejelet és a tiszta nemesfémindexet látjuk, az anyagnevet ezeken az érméken is latin betűkkel írták ki. Körben feliratok két rubel 1995 (ДВА РУБЛЯ 1995 Г.) illetve Orosz Nemzeti Bank (БАНК РОССИИ)

A hátoldalon M. I. Kutuzov portréja, alatta babérág és évszámok, körben felirat ГЕНЕРАЛ-ФЕЛЬДМАРШАЛ КНЯЗЬ ГОЛЕНИЩЕВ-КУТУЗОВ СМОЛЕНСКИЙ

Az érmét I. I. Kopitkin tervezte, a Moszkvai Pénzverdében készült (MMD), peremén 195 rovátka számolható meg. Kutuzov személyével a továbbiakban részletesebben is megismerkedünk.

E tanulmány során most először láthatunk olyan érmét, amelyen nem épület, emlékmű vagy uralkodó szerepel. Ez is lényeges változása az érmeművészetnek. A sort Lenin nyitja, hiszen őt sem tekinthetjük uralkodónak. Lenin azonban lassan kikopott a használatból óta nem szerepel emlékérmén, a többi kommunista vezető pedig soha nem került emlékérmére, még Sztálin sem, ami számomra elég furcsa tény. Sztálin alakjai mindössze egyszer jelenik meg a jaltai találkozós emlékérméjén, de ezt nem sorolnám személyt ábrázoló érmének, sokkal inkább évfordulós érmeként tekintek rá.

175 éves a Sándor-oszlop (25 rubel)

2009. szeptember 25. Az érme névértéke 25 rubel, csak proof kivitelben mindössze 1000 darab készült belőle, tehát igazi ritkaság. Anyaga ezüst (925/1000), tömege 169 gramm, átmérője 60 mm, vastagsága 6,6 mm.

A fejdal csak díszítő elemeiben és elrendezésében különbözik az előző érmétől. Feliratai az érme legfontosabb adatait tartalmazza.

Érdekes jelenség természetesen amikor egy emlékérméről és egy emlékoszlopról készül emlékérmé. A hátoldalon a Sándor-oszlopot láthatjuk, a háttérben a vezérkar volt épületének boltívei. Balra tőle a tanulmány elején bemutatott 1834-es emlékérmé fej és hátoldala. 175 éves emlékérmé a bal felső sarokban látható. Rendkívül fontosnak tartom a numizmatika e vonalát, hiszen tudatosan összekapcsolja a régmúltat a jelenkorral. Különösen megbecsülendő az az 199-ből származó emlékérmé, amely modern technológiával készült a legkorszerűbb eljárásokkal, ugyanakkor ezer éves aranypénzeket ábrázol. Gyönyörű tiszteletadás ez a régi korok érmeművészei előtt.

Tervezte E. V. Kramszkaja, kivitelezte A. D. Besszonov. Az érme a Szentpétervári Pénzverde (SzPMD) munkája, peremét 252 rovátka díszíti.

Ez az érme valóságos óriás a maga nemében, a cári érmék 20 grammos átlagához képest ez a korong 169 gramm, ebből 155,5 gramm tiszta ezüst. Még két testvére van 2012-ből, ők alkotják tanulmányunk legnagyobb érméit. Valamennyiüket Szentpéterváron készítették, remek üzleti érzékről téve tanúbizonyságot. A numizmatákra jellemző ugyanis, hogy inkább a minőségi érméket vásárolják kevésbé törekedve gyűjteményük példányszámának növelésére. Egy szép és ritka cári érme vagy egy 169 grammos óriás birtoklása sokkal értékesebb, mint ha összegyűjtök akár száz forgalmi érmét. Az érmegyártás valóban ebbe az irányba mozdult el, ma már nem ritkák a 10.000 rubel névértékű aranyérmék sem, amelyeket már valóban a tehetős gyűjtők engedhetek meg maguknak.

Az 1812-es Honvédő Háború ünnepi emblémája (2 rubel)

2012. május 2.

A kétrubeles érme 5.000.000 példányban került forgalomba. Anyaga acél nikkell bevonattal, átmérője 23 mm. A fejrészen feliratok. A hátlapon a 200 éves győzelem hivatalos emblémája látható, körben felirat: 200 éves a győzelem a Honvédő Háborúban, 1812 (200-ЛЕТИЕ ПОБЕДЫ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1812 ГОДА). A tervező A. D. Sablikin, a kivitelezést a Moszkvai Pénzverde (ММД) számítógépei végezték. Pereme szakaszosan rovátkolt.

Ezen az érmén már láthatjuk a napjainkra jellemző elrendezést, hiszen a forgalmi érmékbe már visszatért Szent György alakja is, sőt a kifejezetten befektetésre szánt orosz aranyérméken kizárólag ő szerepel. A Honvédő Háború sorozat szempontjából az első olyan érme, amelynek rajzolatát számítógép készítette. Ez egy hagyományt tör meg, amely szintén 988-ba nyúlik vissza. Az első érmeket, még ugyanaz a mester tervezte meg és gyártotta hozzá az öntőformákat. A megolvasztott fémeket ezekbe a formákba öntötték, ahol megkapta rajzolatát. A technika fejlődésével aztán felhagytak az öntéssel és verni kezdték az érmeket. Ebben az eljárásban korongokat vágta le egy fémtömbből, majd egy gyors ütéssel rápréselték a rajzolatot. Ez az eljárás sokat finomodott az évszázadok során, de lényegében ma is így készítik a pénzérméket. A tömegtermelés beindulásával egyetlen mester már nem bírta volna a munkatempót, ezért szétosztották a feladatokat egy tervező és egy vésnök között. Miután a pénzverde egy közelgő ünnep vagy évforduló alkalmából megrendelést kap érmegyártásra a tervező kitalálja az érme szimbólumrendszerét, papíron megrajzolja, hogyan nézzen ki a díszítés vagy az ábrázolt alak. A vésnök ezután elkészíti azt a fém negatívot, amelyet majd a présgépbe szerelnek. Előfordulhat, hogy egy érmének több tervezője vagy több vésnöke is van. A legújabb irányzatban mint látjuk eltűnik a vésnök, az érme ismét egy mester munkája lesz. A tervező által számítógépen megrajzolt ábrát automaták vésik a nyomóformába.

A Honvédő Háború 200. évfordulója (10 rubel)

2012. augusztus 1.

A 10 rubeles érmét 10.000.000 példányban verték. Anyaga acél sárgaréz bevonattal, átmérője 22 mm. A fejjeloldalon a megszokott feliratokat láthatjuk, érdekessége a 0 közepén kódolva megjelenített 10 rubel felirat. A névértéket oliva és tölgyfaág fogja közre. A hátlapon a moszkvai Diadalív és Honvédő Háború 1812 (ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА 1812 ГОДА) felirat. Az

érmét Sz. V. Szutjagin tervezte, és A. A. Dolgoplova alkotta meg. A Szentpétervári Pénzverde (SzPMD) készítette. Pereme 6 db 5 rovátkát és 6 db 7 rovátkát sávot tartalmaz, melyeket 12 db sima felület választ szét.

Huszár (3 rubel)

2012. szeptember 3.

Az érme 3 rubeles proof minőségű ötezer példányban. Anyaga ezüst (925/1000), átmérője 39 mm, vastagsága 3,3 mm, tömege 33,94 g.

Középen az Ahtirszkij huszárezred trombitása, mögötte hadoszlop fegyverekkel és zászlókkal. A háttérben egy település, földek és fák kupolái. Alul huszárcsákó keresztbetett fegyverek felett, zászlók és hadi felszerelés. Felirat:

Az Ahtirszkij huszárezred 1651-ben alakult ukrán kozákokból, majd 1765-ben vált huszárezreddé. Fennállása alatt Svédországtól Törökországig, Párizstól Moszkváig minden hadszíntéren bevetették. Az egység szinte valamennyi Napóleon elleni csatában részt vett, a kozák lovasság éjszakai rajtaütésekkel és a főszeregtől elszakadt egységek levadászásával tett szert félelemes hírnévre. Nyílt harcban a francia husárok méltó ellenfelei voltak. Az ezredet 1918-ban hivatalosan feloszlatták, de a fehérek oldalán újraszerveződve még sok csatában vett részt. Az utolsó ahtirszki huszár Nyikolaj Georgijevics Tyimcsenko Isztambulban halt meg 1999. december 31.-én 102 évesen.

Tervezte Sz. V. Szutjagin, kivitelezte A. N. Besszonov. SzPMD

A peremet 300 rovátka díszíti.

Partizánok (25 rubel)

2012. szeptember 3.

Az érme 25 rubel névértékű, mindössze 2000 példányban bocsátották ki. Anyaga ezüst (925/1000), viszont 169 gramm súlyú és 60 mm átmérőjű, vastagsága 6,6 mm.

Hátlapján az 1812-es partizánmozgalom szerepel. Két hadifogoly melegszik a tűznél, akiket négy fejszével és vasvillával felfegyverzett partizán őriz. Egyik közülük lovon ül.

A partizánmozgalom ekkor még csak születőben volt, mai szemmel például Davidov tábornokot is gerillavezérnek tekinthetjük, pedig ő hivatásos katonákat vezetett. Partizánegységek általában a kozák katonákból alakultak, de jelentős számban csatlakoztak hozzájuk az otthonukat elvesztett parasztok is. Az Oroszországba betörő francia seregben a jól képzett német és észak-italiai seregen kívül jelentős számú portugál és spanyol egység is akadt. Ezen utóbbi harcosok fegyelme messze elmaradt a főseregetől. Sokan közülük az első csaták után visszafordultak, mások a sárba ragadt élelmiszerszállító szekerek mellett maradtak, mások fosztogatni kezdtek a környező falvakban. Ezek a katonák tapasztalták meg először a partizánok erejét és tőlük származik a ma is használt „guerrilla” kifejezés, ami kis háborút jelent. A partizánok taktikája természetesen egész másként működött, mint a második világháborúból ismert egységeké. Mivel nem rendelkeztek bombákkal, és a löfegyverek sem voltak túl pontosak, a Honvédő Háború partizánjai létszámban is nagyobb csapatokat tettek ki. Vagy villámgyors kozák lovasrohammal támadtak meg nagyobb katonai egységeket és utánpótlási vonalakat, vagy a falu lakosai fogtak el vagy vertek agyon az egységüktől elszakadt kisebb csapatokat. A háború után becslések szerint mintegy 100.000 hadifogoly maradt orosz földön, ők azonban gyorsan asszimilálódtak és leszármazottaik ma is élnek.

Tervezte Sz. V. Szutjagin, kivitelezte F. Sz. Andronov. SzPMD. A peremet 252 rovátka díszíti.

A Hadsereg (25 rubel)

Minden adat megegyezik a partizánossal.

A hátlapon négy fegyveres katonát látunk, valamennyien különböző egységekhez tartozó egyenruhában. Jobbra fent egy település sziluettje, balra lent tűz ég. Az orosz hadsereg a kor egyik legjobban képzett alakulata volt, tapasztalatuk pedig a folyamatos háborúskodás miatt igen nagy volt. A katonák gazdag egyenruhájáról is látszik, hogy a hadseregben szolgálni kiváló lehetőség volt az egyéni képességek megmutatására, ugyanakkor, tény, hogy a vezérkar mindig a nemesség és a nagy múltú katonacsaládok tagjainak volt fenntartva. Sz. V. Szutjagin, A. N. Besszonov SzPMD 252 rovat.

Az orosz hadsereg Napóleon betörésekor három fő egységben állt.

Az Első Nyugati Hadsereg Barclay de Tolly vezetésével 104.250 sorkatonából, 7.000 kozákból és 558 ágyúból állt. Ez a hadsereg tekinthető az orosz főerőnek, Barclay ezt az ütőképes erőt mentette meg az ütközettől folyamatos hátrálásával.

A Második Nyugati Hadsereget Bagratyion irányította, 33.000 sorkatonát, 4.000 kozákot és 216 ágyút kapott.

Végül a Harmadik Tartalékhadsereg Tormaszov tábornok alatt 38.000 sorkatonát, 4.000 kozákot és 164 ágyút tett ki.

E három hadsereg katonáit ábrázolja az érme.

A tanulmányban tárgyalt hadvezérek közül az Első Nyugati Hadsereg főparancsnoka Barclay de Tolly, az Első Gyalogezred parancsnoka Wittgenstein, a Negyedik Gyalogezred parancsnoka Oszterman-Tolsztoj, az Ötödik Gyalogezred másodparancsnoka Jermolov, a Hatodik Gyalogezred parancsnoka Dohturov, a Kozák Hadtest parancsnoka pedig Platov volt.

A Második Nyugati Hadsereg főparancsnoka Bagratyion, a Hetedik Gyalogezred parancsnoka Rajevszkij. A beosztások természetesen sokat változtak a háború folyamán, különösen a hadseregparancsnok Bagratyion halála után.

Valamennyi ezred saját jelvénnel, egyenruhával, zászlóval és ünnepnappal rendelkezett, nagyobb csaták után azonban ideiglenesen összevonták őket egyetlen egységgé, majd a sorokat feltöltve újjáalakultak.

Ez a két óriásérme nagy népszerűségnek örvend már most is, nagy részük már elővételben elkelt. Újdonság azonban, hogy emelkedik az orosz gyűjtők száma, akik új anyagi és szellemi erőforrásokat visznek az orosz érmeművészetbe. A tendencia egyenlőre azonban nem változott, még mindig a külföldi gyűjtők jelentik a legnagyobb felvevőpiacot. Itt elsősorban az amerikai gyűjtőkre gondolok, de a világ minden táján akadnak tehetős numizmaták, akik érdeklődnek az orosz érmék iránt. Egy kicsit olyan ez mint a svájci óra, amit Svájcban gyártanak, de csak töredékét adják el belföldön.

Kutuzov (arany – 50 rubel)

Szept 3

Az érme 50 rubeles, 1.000 példányban adták ki kizárólag proof minőségben. Anyaga arany 999/1000, tömege 7,89g, átmérője 22,6mm, vastagsága 1,6mm. A hátapon M. I. Kutuzov egyenruhában. Sz. V. Szutjagin, A. A. Dolgoplova SzPMD Peremén 134 rovátka számolható meg.

A tanulmány első és egyetlen aranyérméje, nagyon tiszta aranyból. Mint nemesfémtartalmat jelző számból is látjuk anyagának csak 0,01 grammja nem arany. Rendkívül értékes érméről beszélünk nem csak anyaga, hanem erősen korlátozott példányszáma miatt is. Nyilvánvalóan az érme névértékének nincs köze a valós piaci értékéhez, méginkább igaz ez azokra az érmékre, amelyeket nem vesznek meg elővételben. Az elővétel rögzített áraihoz képest a szabadon értékesített érmék akár tripla áron is elkelnek. Bár a pontos adatokat nem hozzák nyilvánosságra, egy ilyen aranyérme esetén gyakorlatilag valamennyi érme már elkészítése előtt gazdára talált. A korlátozott példányszám növeli az érme értékét. A gyűjtők gyakorlatilag soha nem bocsátanak

áruba ilyen érmeket, a viszonteladók pedig busás haszonnal kínálják őket Washingtontól Tokióig.

Az 5 RUBELES SOROZAT - Csaták

A sorozat 10 darabból áll, a Kraszniji csata (2012. június 18.) kivételével valamennyit 2012. július 2.-án adták ki. Az érmék 25 mm-esek és minden darabot 5.000.000 példányban bocsátottak ki. Előlapjuk egységes, a sorozatot a E. V. Kramszkaja - L. A. Jevdokimova páros tervezte. Peremük egységesen 12 szakaszból áll, melyek egységesen 5 rovátkát tartalmaznak. Maguk az érmék nem tartalmaznak különösebb szimbólumokat, viszont ha megismerjük az ábrázolt csaták történetét érdekes történelmi utazásban vehetünk részt.

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Szmolenszki csata

(СМОЛЕНСКОЕ СРАЖЕНИЕ)

I. Sándor cár megelégedve az orosz csapatok folyamatos visszavonulását válaszcsepást rendelt el Barclay de Tolly főparancsnoknak. Barclay előretört, de Bagratyion hadseregparancsnok megtagadta az együttműködést és Szmolenszkben maradt hadseregével, hogy megnehezítse Barclay dolgát. Kettejük eddig sem felhőtlen kapcsolata tovább romlott, immár nyíltan rivalizáltak és az orosz főerők veresége megnyitotta volna az utat Bagratyionnak a főparancsnoki poszthoz. Napóleon felismerte a lehetőséget, hogy végre csatára kényszerítse az oroszokat, és megkísérelte elzárni az utat Szmolenszk és Barclay serege között. A franciák megpróbálták észrevétlenül megközelíteni a várost, de orosz csapatokba ütköztek, ezzel tervük föstbe ment. Az elkeseredett Murat marsall lovasrohamot rendelt el, amely azonban óriási veszteségeket szenvedve megtört az orosz gyalogság falán. Barclay ezzel időt nyert, hogy visszatérjen a városba. A csatában mindkét fősergnek csak töredéke vett részt, orosz részről 38.000, francia részről 45.000 katona.

Az oroszok megszállták Szmolenszk Óvárosát, megerősítették a középkori erődrendszer, ugyanakkor közben tartották a Dnyeper hídjait is, hogy szükség esetén a folyó túlsajtjára menekülhessenek.

1812. augusztus 16.-án a francia tüzérség 200 ágyúból lőtte a várost, de a középkori falak ellenálltak. A franciák nem rendelkeztek ostromgépekkel, sem létrákkal, a támadók sokszor egymás vállára állva próbálták megmászni a falat, ennek eredményeképpen legalább 10.000 embert vesztettek. Az orosz veszteségek is súlyosak voltak, ezért Barclay parancsára kiűrítették és felgyújtották a várost, 17.-én pedig visszavonultak Moszkva irányába. 18.-án a franciák bevonultak a romok közé. Bagratyion őrjöngött az újabb visszavonulás miatt, gyávasággal vádolta Barclay-t. A főparancsnok azonban tovább csalogatta a franciákat Oroszország belseje felé, Szmolenszk igazi jelentősége pedig a franciák visszavonulásának idején derült ki, amikor a fedezéket és éleleket kereső Napóleon csak üszkös romokat talált a város helyén.

Az érmét számítógép készítette

Borogyinói csata

(БОРОДИНСКОЕ СРАЖЕНИЕ)

A rendkívül véres csata után mindkét fél győztesnek hirdette magát, Napóleon elfoglalta Moszkvát, Kutuzov pedig megszállta a déli, termékeny országrészt. Napóleon visszavonult, és mivel Kutuzov kezében voltak a termőföldek, ugyanazon a felégetett útvonalon volt kénytelen haladni ahol érkezett. Az élelem hiánya, a korán érkező fagy és a partizánmozgalom tevékenysége eredményezte, hogy a több mint félmillió francia hadseregből alig 40.000 katona tért vissza.

A szmolenszki csata után leváltották a főparancsnoki posztról Barclay de Tolly-t, helyére Kutuzov tábornok került, aki azonban nem változtatott Barclay taktikáján, továbbra is került az összecsapást Napóleonnal. Csakúgy, mint a szmolenszki csata előtt, a cár ismét kifejezetten megparancsolta a válaszcspást, ezért kerülhetett sor a csatára. Kutuzov a Moszkvától 125 km-re levő Borogyinót választotta csatatérnek. Napóleon 135.000 katonával érkezett meg, Kutuzov 112.000 harcost tudott kiállítani, valamint kb. 20.000 fő népi felkelőt. Az orosz tüzérség most először fölénybe került a franciával szemben, mivel a császár nagyobb ágyúi beleragadtak a sárba az út során, és nem tudták utólni a főereget. Napóleon megbetegedett, ez is lehet oka annak, hogy taktikázás helyett frontális támadást rendelt el. A franciák nagy vérveszteség árán áttörték az orosz vonalakat. Az orosz katonák hihetetlen bátorsággal harcoltak, még a közelharcban védtelen tüzérek sem futottak el a francia lovasok elől. A csata végül szuronyrohamokba és tüzérségi párbajba torkollt, aminek a leszálló sötétség vetett véget. Éjszaka az oroszok visszavonultak, Napóleon előtt pedig megnyílt az út Moszkva felé. A napóleoni háborúk legvéresebb csatája volt a borogyinói, a résztvevő 250.000 katonából 70-100.000 meghalt, körülbelül egyenlő arányban.

Az érmét készítette E. A. Tojzin

Tarutyinói csata

(ТАРУТИНСКОЕ СРАЖЕНИЕ)

A borogyinói csata után Kutuzov visszavonult Moszkvába, majd elhagyta a fővárost. A Moszkva felé tartó Murat tábornok letáborozott, hogy szemmel tarthassa az oroszok mozgását. Bennigsen és Miloradovics vezetésével az orosz egységek éjszaka megközelítették a franciákat. Sokan

azonban eltévedtek a sötét erdőben, ezért hajnalban csak egyetlen kozák hadtest támadta meg a tábornokot. Sikertelenül próbálták meggyőzni és megfutamítani az ellenséget, azonban a franciák hamarosan rendezték soraikat és mivel egyetlen hadtesttel volt dolguk visszafoglalták a tábornokot, majd tüzet nyitottak az erdőből késve felbukkanó orosz egységekre. Murat felismerte, hogy az oroszok számbeli fölényüket kihasználva bekerítik, ezért gyorsan visszavonult. Bár katonáit megmentette, összes ágyúja (38 db) orosz kezére került. Napóleon bevonult Moszkvába, és várta a cár békeköveteit, akik azonban nem jöttek. A császár hamarosan saját csapdájába esett egy ellenséges, kihalt városban ahol sem uténpótlást, sem szövetségeseket nem talált. A franciák helyzetét tovább nehezítette egy ismeretlen eredetű tűzvész, ami a fél várost elpusztította és teljesen alkalmatlanná tette a hadsereg áttelelésére. A helyzet iróniája, hogy a franciák erejüket megfeszítve oltották a tüzet egy olyan orosz városban ami ellen harcolni indultak. Többek közt a Kreml is a megszállóknak köszönheti, hogy nem égett le.

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Malojaroszlaveczi csata

(МАЛОЯРОСЛАВЕЦКОЕ СРАЖЕНИЕ)

Október 19.-én Napóleon elhagyta Moszkvát, és Kaluga felé haladt. Kutuzovnak jelentették ugyan, hogy francia csapatok jelentek meg Moszkvától délre, de azt nem tudták, hogy ez a francia kivonulás kezdete. Dohturov tábornok 12.000 gyalogossal, 3000 lovassal és 84 ágyúval megindult feléjük, azonban már csak Malojaroszlavic közelében értette meg, hogy a Grand Armée-vel került szembe. Ennek ellenére a támadás mellett döntött, heves harcokban a város nyolcszor cserélt gazdát egy nap alatt. Közben megérkezett Kutuzov is az erősítéssel, de nem folytatta a csatát, hanem parancsot adott a visszavonulásra. A csatának óriási jelentőséget ad, hogy az erős ellenállás miatt Napóleon ezután döntött úgy, azon az úton vonul vissza amelyen jött. Később ez a döntés a francia hadsereg teljes pusztulását és a császárság bukását okozta.

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Vjazmai csata

(БОЙ ПРИ ВЯЗЬМЕ)

A malojaroszlaveci csata után a felperzselt tájon vonult vissza Szmolenszk felé a Grand Armée. A franciák alig kaptak ellátmányt, Szmolenszk pedig 270 km-re volt még tőlük. A katonákat demoralizálta az állandó nélkülözés, az egységek elszakadtak egymástól, végül kialakult egy 97 km hosszú (tehát körülbelül Szombathely-Győr távolság!) menetoszlop. A menetet rajtaütésszerű támadásokkal Platov kozákjai és partizánok zaklatták, a fősereget pedig Kutuzov követte. A francia Davout tábornok hadseregével leszakadt a főerőtől, Miloradovics tábornok pedig elérkezettnek látta az időt megsemmisíteni őket. Egy jól sikerült tüzérségi támadással elszigetelte a franciákat a főerőtől és Platov tábornokkal közösen megkezdte a 14.000 fős hadsereg felszámolását. A francia fősereg tisztjei azonban meghallották a hátuk mögül érkező ágyútűzet és visszefordulva kiszabadították Davout-t az ostromgyűrűből. A franciák visszavonultak Vjazma felé, de teljesen sík terepen mozogtak, miközben az orosz tüzérség a környező dombokon állt. *"... Zavar uralkodott az I. hadtestben. A hirtelen manőver, a meglepetés, és különösen a tragikus példa arra, amikor a ló nélküli, fegyvertelen lovasság fut fel és le a vak rémületben, elhagyva magát. Ez a látvány az ellenséget arra ösztönözte, hogy teljesen biztos lehet a győzelmében. A tüzérségük volt a fő erősségük, lőállásba vágtattak és tüzet nyitottak sorainkra, amelyeket lekaszáltak, mert a saját tüzérségünk, mint a csiga, olyan lassan vánszorgott vissza Vjazmától."* - írta egy francia megfigyelő a csatáról.

A franciák végül elérték a várost, de az orosz nyomás miatt nem tudták megtartani. Közben Miloradovics csapatokat kért Kutuzovtól, mert felismerte, hogy ebben a csatában döntő csapást mérhet az ellenségre, Kutuzov azonban mindössze 3.000 katonát küldött. Miloradovicsnak így nem volt elég ereje körbezárni és megsemmisíteni a franciákat, akik felgyújtották a várost és éjszaka visszavonultak. Mivel a franciák minden pillanatban az oroszok rohamát várták, a visszavonulás rendezetlen volt, több egység előreszaladt a többiektől és eltévedt. Ezeket a csapatokat a következő napokban a kozákok felkutatták és legyilkolták.

Az érmét számítógép készítette

Kraszniji csata

(СРАЖЕНИЕ ПРИ КРАСНОМ)

A franciák november 9.-én megérkeztek Szmolenszkhez, de a város alkalmatlan volt hosszabb távú tartózkodásra, ezért tovább vonultak nyugat felé. Az orosz seregek velük párhuzamosan, a déli után kísérték őket. Napóleon következő célja Minszk volt, ahol végre megfelelő mennyiségű felszerelés várta hadseregét. November 15.-én Napóleon Krasznijba ért, ahol néhány nap pihenőt rendelt el, hogy a visszavonuló sereg lemaradt egységei utóljérjék. A császár azért mert megállni, mert feltételezte, hogy az orosz sereg hasonló nélkülözéseket szenved mint az ő emberei. Ez azonban korántsem volt így, ugyanis Kutuzov a háború által érintetlenül hagyott területen mozgott, illetve élvezte a hazai terep minden előnyét. Kutuzov azonban egyre halogatta a támadást. A harcot viszonylag rövid de iszonyúan véres összecsapások jellemezték, miközben az oroszok jelentős fölényüket kihasználva lassan körbezárták a franciákat. *„Orosz zászlóaljok és tűzérési ütegállások takarták el a látóhatárt mindhárom oldalról: szemből, jobbról, és mögöttünk.”*

A császár főerői nem ütköztek meg az oroszokkal, kivonultak Krasznijból és ezzel sorsára hagyták az utóvédet vezető Ney marsallt. Miközben Napóleon folytatta a visszavonulást nyugat felé, Miloradovics erői körbevették Ney 16.000 katonáját és felajánlották számára a megadást. Miután a francia marsall ezt visszautasította *„Negyven ágyú ontotta a kartácstűzet, lángot okádva és halált záporozva a francia támadókra.... Az oroszok hurrát kiáltva szuronyrohamot indítottak. Véres, de rövid küzdelem következett, a franciák nem tudták megvetni lábukat a vízmosásban. Mire az orosz fegyverek hegyén megalvadt a vér, a hegy mindkét oldalán haldokló francia sebesültek vonaglottak és véreztek a hóban. A halál megváltás volt a számukra.”*

A marsall végül átvágta magát az orosz gyűrűn, hadseregéből 800 fő maradt életben. Támadásával a biztos halálba küldte tapasztalt katonáit, akiknek hiányát majd a lipcsei csatában érzik meg igazán. A császárnak elég ideje volt elmenekülni, ezért Ney a „bátrak bátra” címet kapta tőle. Napóleon tévedései és Ney hősiessége mintegy 13.000 halott és 26.000 fogságba esett francia katonát eredményeztek, orosz oldalon Kutuzov megkapta a Szmolenszk hercege címet és nagy népszerűsége tett szert az udvarban.

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Berezinai csata

(СРАЖЕНИЕ ПРИ БЕРЕЗИНЕ)

A berezinai csatát november 26. és 29. között vívták. Előzményeként meg kell említenünk, hogy Napóleon nyugat felé vonulása során szinte sehol nem jutott utánpótláshoz, az orsz seregekkel való összecsapásai egyre súlyosabb veszteségeket okoztak. Lengyel csapatai elvesztették Minszkot az oroszokkal szemben, és az ott felhalmozott utánpótlás (élelmiszer, ruha, fegyverek) mind orosz kézre került. A császár parancsot adott seregének a kilencven méter széles Bereznán való átkelésre. Elterelő hadmozdulatokkal sikeresen megtévesztették az orosz felderítőket, így az átkelés helye nem derült ki. A francia utászok derékig a jeges vízbe merülve építették a hadsereg számára az összetákolts hidat, amelyen az első francia csapatok 26.-án keltek át. 27.-én Napóleon is átkelt a császári gárda maradványaival. A híd ezen a napon összeomlott, sokan megpróbáltak átrohanni rajta, hogy ne maradjanak a keleti parton. A jeges vízben több száz embert tapostak halálra. Órákba telt mire a rend helyreállt és megkezdődött a híd újjáépítése. 28.-án délre megérkezett Kutuzov és Wittgenstein, tűz alá vették a folyón átkelő franciákat. Kibört a pánik és ezrével taposták el egymást a francia katonák, miközben ágyútűz pusztított körülöttük. A jégben, sárban és vérben szenvedő hadsereg összeomlott, esélyük sem volt a túlélésre. 29.-én reggel Napóleon felgyújtatta a hidat, és teljes utóvédjét sorsára hagyta. A keleti parton maradt katonákat az orosz lovasság lemészárolta. Napóleon iszonyú veszteségeket szenvedett, hadseregének fele, mintegy 25.000 ember veszett oda, a maradék sereg pedig kimerülve, átázott ruhákban menetelt az orosz télben, sok átkelő katona néhány napon belül megfagyott vagy meghalt betegségekben. Wittgenstein nem támadta meg Napóleon főszeregét, de folyamatosan zaklatta a visszavonuló császári csapatokat, Kutuzov pedig felismerte, hogy csata nélkül is megsemmisítheti a francia haderőt. Ez volt az utolsó emlékezetes csata orosz földön, a „berezina” szó ma is a katasztrófa szinonimájaként él a francia nyelvben

Az érmét készítette: A. V. Szuhorukova

Kulmi csata

(СРАЖЕНИЕ У КУЛЬМА)

1813. augusztus 29.-én és 30.-án zajlott le a kulmi csata. A front tovább húzódott nyugat felé. Bár a szövetségesek vereséget szenvedtek a drezdai csatában, veszteségeik nem voltak súlyosak így hamarosan újra összecsaptak a franciákkal a csehországi Kulm közelében. A császári csapatok meglepetésszerűen csaptak le Oszterman-Tolsztoj seregére és bekerítéssel fenyegették a koalíciós erőket. Az orosz tábornok sikeresen megállította a támadást, majd 30.-án ellentámadásba lendült és a porosz hadsereggel két oldalról támadt a franciákra. A bekerített császáriak az addig hatékony védekező négyszög alakba rendeződve várták a támadást, de ez a hadsereg már nem Napóleon veteránjaiból állt, védelmük összeomlott és az ágyúkat hátrahagyva elmenekültek.

Ettől a csatától kezdődően megváltozik az érmék felirata, már nem a Honvédő Háború, hanem Az orosz hadsereg külföldi hadjáratai 1813-1814 (ЗАГРАНИЧНЫЕ ПОХОДЫ РУССКОЙ АРМИИ 1813-1814) felirat olvasható.

Az érmét készítette: E. A. Tojzin

Lipcsei csata

(ЛЕЙПЦИГСКОЕ СРАЖЕНИЕ)

Az 1813. október 16.-19. között zajló csatában Napóleon döntő vereséget szenvedett a szövetségesektől. A népek csatájának is nevezik, mivel az egyik oldalon Napóleon 195.000 főt számláló francia-olasz-lengyel-szász csapatai, a másikon 340.000 osztrák-orosz-porosz és svéd katona állt. Napóleon nem tudta Berlint elfoglalni, ezért a szövetségesek lipcei utánpótlási vonalait támadta meg. Az osztrák és porosz csapatok bekerítették a franciákat a városban, a hamarosan megérkező Bennigsen tábornok orosz harcosai pedig teljessé tették a szövetséges erőfölényt. A koalíció egyidőben négy irányból támadták meg a franciákat, akik kilenc órán át állták a rohamokat, majd visszavonultak. Napóleon megpróbált kivonulni a városból Franciaország felé, az Elster folyó egyetlen hídján át, az aláaknázott hidat azonban egy ideges tizedes felrobbantotta, amikor azt hitte támadnak a szövetségesek. A hídon éppen átvonuló katonák a folyóba veszttek, a túlsáron maradt 30.000 francia pedig fogságba esett és megadta magát. A csatában Napóleon elvesztette hadserege nagy részét, megszűnt hatalma a német és lengyel területeken, bukása pedig elkerülhetetlenné vált.

Az érmét számítógép készítette

Párizs bevétele

(ВЗЯТИЕ ПАРИЖА)

A megtört franciákat Párizsba szorította a koalíciós hadsereg. Napóleon katonáinak jó része már elesett a korábbi harcokban, a védősereget frissen besorozott fiatalok alkották, akik a tapasztalt és kétszeres túlerőben levő szövetséges katonák ellen nem remélhettek győzelmet. Napóleon elmenekült a városból testvérére bízva a védelem irányítását. A város ostroma nem tartott sokáig, a Barclay de Tolly vezette orosz erők lekötötték a védőket, míg a poroszok hátbatámadták őket. Sándor felajánlotta a megadást a körbezárt franciáknak, akik válaszul március 31.-én átadták Párizs kulcsát a cárnak.

A borogyinói csata emlékére bocsátották ki ezt az 500 rubeles érmét, melynek anyaga Ag925, több mint 5035 (5000) gramm súlyú, 150 mm átmérőjű és 32,7 vastag. mindössze 50 darab létezik belőle.

A 2 RUBELES SOROZAT - Tábornokok

A 16 darabos sorozat 2012. Augusztus 8.-án jelent meg. Valamennyi érme névértéke 2 rubel. Egységesen 23 mm átmérőjűek és külön-külön 5.000.000 példányban jelentek meg. Ez a sorozat tehát széleskörű használatra készült. Acél és nikkel bevonat. A sorozatot az A. V. Baklanov-A. D. Sablikin páros tervezte és a MMD kivitelezte. Peremük szakaszosan rovátkolt.

A vezérkar jórészt nemesekből állt, sok volt köztük a külföldi származású tábornok, de valamennyien kiválóan szolgálták Oroszországot. Egyesek életrajza megszokott katonaéletet tükrözi, mások, mint Davidov vagy Durova egészen regényes életutat jártak be.

Az érmék egységes előlapja.

I. Sándor vezérkarát ábrázolja a sorozat. A cár tábornokai

Tradíció és józanság

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Mihail Bogdanovics Barclay de Tolly (Michael Andreas Barclay de Tolly) és Mihail Illarionovics Golenisev-Kutuzov az orosz seregek főparancsnokai

(М. Б. БАРКЛАЙ ДЕ ТОЛЛИ) és (М. И. КУТУЗОВ)

Ők ketten képviselik a hagyományos arisztokrata katonnatiszteket. Mindketten jónevű katonacsaládból származtak, rendkívül alapos oktatásban részesültek. Alakjuk megformálja az orosz tradíciók, a konzervatív józanság alakját. Közös gondolkodásukat jól jelzi, hogy amikor 1812-ben Barclay-t leváltották posztjáról visszavonuló taktikája miatt, Kutuzov nem szakított a taktikával. A frissen kinevezett Kutuzov azonban nem változtatott elődje taktikáján, igyekeztek minél jobban széthúzni a francia utánpótlási vonalakat. A cári udvarban azonban nem értették a terv lényegét, az állandó támadások miatt Kutuzov végül csatát vállalt Moszkva előtt, Borogyinónál. Alighanem ez volt a tábornok leghíresebb csatája. Napóleon hamarosan visszavonulásra kényszerült, Kutuzov követte a francia sereget, vereséget mért rájuk Szmolenszknél, majd folytatta útját Párizs felé. Az offenzíva végét már nem érte meg, 1813-ban a mai Lengyelország területén meghalt. Testét Szentpétervárra szállították, a nép a város előtt megállította a lovakat és vállukon vitték koporsóját a Kazanyi székesegyházba, ahol ma is nyugszik. Ma Szentpéterváron szobor őrzi emlékét, illetve a második világháború alatt alapított Kutuzov-rend, amely az egyik legmagasabb kitüntetés az orosz hadseregben. Barclay ezután Párizsig üldözte a franciákat, győztesként tért haza. 1818-ban gyógykezelésre utazott Németországba, útközben érte a halál. 1823-ban Észtországból özvegye mauzoleumot építtetett számára, ami a mai napig áll. Hadvezéri képességeit az utókor méltányolta igazán Németországban mellszobra helyet kapott a Dicsőség Csarnokában, Oroszországban utcákat neveztek el róla, valamint bélyegen is szerepel. A Velikij Novgorodi 1000 éves Oroszország szoborcsoporton az orosz történelem 129 kiváló alakja szerepel, köztük Barclay is.

Tűz és lélek

Pjotr Ivanovics Bagratyion és Alekszandr Ivanovics Kutajszov

П. И. БАГРАТИОН és А. И. КУТАЙСОВ

Mindketten kitűntek bátorságukkal a harcmazón, Bagratyion lobbanékony természete miatt folyamatos konfliktusban állt Barclay és Kutuzov főparancsnokokkal. A borogyinói csatában súlyosan megsebesült amikor egy repeszdarab eltalálta a lábát. Az amputációt elutasította, még 17 napot élt. Borogyinó mellett temették el. Barclay nagy ellenlábasa volt, a főparancsnokkal szemben mindig a támadást sürgette, az orosz hadvezérek egyik legtehetségesebbike volt.

a tanulmányokat felhasználva maga is kézikönyvet írt a tüzérség számára. 1812-ben egy tüzérezred vezetőjévé nevezték ki. A Honvédő Háborúban általában a hátvédet irányította, különösen kitűnt bátorságával az osztrovnói és a szmolenszki csatában. A borogyinói csatában eltűnt, testét nem találták meg. Korai halála megakadályozta további hadtudományi munkák írásában. Mindössze 28 éves volt.

Külföldiek

Leontyij Leontyevics Bennigsen (Levin August von Bennigsen) és Pjotr Hrisztyánovics Wittgenstein (Ludwig Adolf Peter zu Sayn-Wittgenstein)

Л. Л. БЕННИГСЕН és П. Х. ВИТГЕНШТЕЙН

Előkelő bárócsalád gyermeke, az akkor független Hannover államból származott. Katonai pályafutását 14 évesen kezdte, részt vett a hétéves háború utolsó csatáiban. 1773-ban orosz szolgálatba állt, részt vett a török háborúban és Lengyelország felosztásában, és megjárta perzsa hadszínteret is. 1798-ban nyugállományba helyezték. Egy sötét folt is van a múltjában, 1801-ben részt vett I. Pál elleni összeseküvésben, bár közvetlen részvételét tagadta. 1818-ban saját kérésére nyugállományba helyezték, visszatért Hannoverbe, és ott is halt meg.

Wittgenstein ősi német grófi családban nevelkedett, már 12 évesen tiszteletbeli szakaszvezetői rangot kapott. Szentpétervár védelmét bízták rá a francia csapatok ellen. A csaták során kétszer is megsebesült, de a franciák nem tudták áttörni a frontot. I. Sándor kitüntette és a „Pétervár megmentője” címet adta neki. Moszkva eleste után Polockhoz vonult és felszabadította a várost. Ezért a hadmozdulatért előléptették és már a vezérkar tagja lett. Eredményesen harcolt Napóleon ellen, az ellentámadás során 1813-ban elfoglalta Berlint. Kutuzov halála után 1813-ban a hadsereg főparancsnokának nevezték ki. Részt vett a lipcsei csatában is, de 1814-ben egy puskagolyó súlyosan megsebesítette a lábán. Ekkor lemondott főparancsnoki posztjáról. 1829-ben visszavonult, és egészségügyi problémákkal küzdve élt. 1843-ban is egy gyógyfürdőbe tartva, útközben halt meg.

Denisz Vasziljevics Davidov és Matvej Ivanovics Platov

Д. В. ДАВЫДОВ és М. И. ПЛАТОВ

Nem sokkal a borogyinói csata előtt Bagratyion egy 50 huszárból és 80 kozák lovasból álló alakulat élére helyezte és megbízta az ellenség utánpótlási vonalainak zaklatásával. Ebből a parancsból fejlődött ki idővel a partizánmozgalom, amelynek Davidov mesterévé vált. Első küldetése során az orosz parasztok kis híján agyonverték, mivel számukra ismeretlen huszáregyenruhában volt és tiszttársaival franciául beszélt. Az esetből okulva egyszerű köpenyt kezdett viselni és szakállat növesztett. A háború során félelmetes taktikai érzékkel csapott le a

megszálló egységekre, több ezer katonát ejtett hadifogságba és még több anyagi kárt okozott. Eredményes partizánakciói miatt előléptették és kitüntették. A háború után rossz napok kezdődtek számára, előléptetését visszavonták, magánéletében többször kikosarazták. 1819-ben végül eljegyezte későbbi feleségét, akitől kilenc gyermeke született. A katonai szolgálat ekkortól már nehezebbre esett, sokszor betegnek mondta magát és hetekre hazament a családjához. Jermolov tábornok alatt szolgált, de pár havonta mindig elkérezkedett tőle betegszabadságra. Élete során lírai és prózai műveket egyaránt írt, közkedvelt személyiség volt és nagyon családszerető ember. 1839-ben egy hirtelen jött epilepsziás rohamban hunyt el 55 évesen.

Platov 15 évesen került a hadseregbe, és hamar felfigyeltek taktikai érzékére. 1774-ben ezer kozák harcosával 25.000 ellenséges krími tatárt vert szét az első orosz-török háborúban. Ezt a csatát azóta is kiemelkedő győzelemként tartják számon. A török fronton folytatta szolgálatát, ez az időszak sok dicsőséget, előléptetést és kitüntetést hozott számára. I. Pál uralkodása alatt 1797-ben összeseküvés gyanújával letartóztatták és Péter-Pál erődbe zárták. A cár 1801-ben megkegyelmezett neki, indiai hadjáratában akarta használni őt. A kalandra azonban nem került sor a cár halála miatt. Platov ezután az Eylau-i csatában vett részt, majd visszatért a török frontra. Kitüntetései száma ismét emelkedett. Platov kozákjai a Honvédő Háborúban számtalan győzelmet arattak, meglepetésszerű támadásaikban még hadseregparancsnokokat is foglyul ejtettek a francia oldalról. Napóleon visszavonulása alatt váltak igazán rettegett harcosokká, állandó rajtaütéseikkel megtizedelték a francia sereget. Külföldön is tovább harcolt, részt vett a lipcsei csatában és a franciországi harcokban is. A békekötés után I. Sándort kísérte Londonba, ahol hatalmas ovációval fogadták.

Az érmét készítette: E. A. Tojzin

Dmitrij Szergejevics Dohturov

Д. С. ДОХТУРОВ

(Krutoje, 1759. szeptember 1. – Moszkva, 1816. november 14)

1781-ben állt katonai szolgálatba, tehetségét a svéd és a lengyel háborúkban mutatta meg, többször megsebesült és ki is tüntették. Szmolenszk védelménél vett részt a franciák ellen, többször megvédte a várost Napóleon rohamaitól. Barclay de Tolly parancsára kivonult Szmolenszkből és egyesült a fősereggel. A borogyinói csatában a hadsereg törzsét vezette, majd Bagratyion sérülése után a balszárnyat is átvette. A tarutyini, malojaroszlavecki, drezdai és

lipcsei csatában is ő vezette az orosz sereg középső részét, bátorságáért kitüntették. 1816-ban leszerelt, majd ugyanebben az évben meg is halt.

Az érmét készítette: F. Sz. Andronov és V. B. Ananyin

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Vaszilisz Kozsina a partizánmozgalom szervezője

(ВАСИЛИСА КОЖИНА)

A szmolenszki kormányzóság egy kis falujának hőse, inkább legendának, mint hús-vér embernek tekinthetjük. A Honvédő Háború során többször segített a férfiaknak a francia foglyokat őrizni, egy rendbontót kaszával meg is ölt. A XX. század elején alakja a háború természetét szimbolizálta, amikor a nők is gyilkolni kényszerülnek. A szovjet időkben népszerű 1812-es évekről szóló regények kiváló alakká emelték Vaszilija Kozsinát. Legendája szerint partizáncsapatokat szervezett asszonyokból és gyerekekből akik a falvakat védték és nagy károkat okoztak a franciáknak. Néhány enciklopédia még azt is tudni véli, hogy szolgálataiért kitüntették és jutalmat is kapott. Valójában azon kívül, hogy megölt egy fogoly franciát, semmilyen információval nem rendelkezünk róla, állami kitüntetést pedig biztosan nem kapott. Alakja a Honvédő Háború alatt nagy népszerűsége telt szert, rengeteg kis faliképet eldtek arcképével. 1813-ban Alekszandr Szmirnov festett róla olajfestményt. Szülőföldjén és Moszkvában utcát neveztek el róla, megtalálhatjuk postabélyegen és filmekben is.

Nagyezsda Andrejevna Durova

(Н. А. ДУРОВА)

(Kijev, 1783. szeptember 17. – Elabuga, 1866. április 2.)

Más néven Alekszandr Andrejevics Alekszandrov női tiszt és író. Nagyezsda születése csalódást okozott anyja számára, aki szenvedélyesen szeretet volna fiút szülni. Ez a csalódott érzés addig fokozódott, míg egy nap a síró gyermeket anyja kitépte a dajka karjai közül és kihajította az ablakon. Apja ezután egy bajtársára bízta Nagyezsda nevelését, aki öt éves koráig a férfi fegyverekkel és katonatörténetekkel teli világában nevelkedett. Később apja nyugállományba vonult, a lány nevelését ismét édesanyja vette át, azonban Nagyezsda használhtatalannak

bizonyult a női munkák végzésében. Tizenhat éves korában lovat kapott ajándékba, innentől kezdve a lovaglás lett meghatározó szórakozása. 18 évesen férjhez adták akinek gyermeket szült, viszont semmiféle érzelmet nem táplált új családja iránt. 1806-ban férjruhába öltözve megszökött egy kozákkal, akit hamarosan szintén elhagyott. Kénytelen volt ellátni magát, ezért áruhában belépett a seregbe. Mivel a kozákok valamennyien szakállt viseltek és hamar kiderült volna női mivolta ezért olyan ezredbe jelentkezett, ahol nem volt előírás a szakállviselet. Álnéve ekkor Alekszandr Vasziljevics Szokolov. Részt vett a guttstadti, heilsbergi és friedlandi csatákban, ahol az apjától kapott ló többször megmentette az életét. Egy sebesült tisztnek nyújtott segítségért előléptették és kitüntették. A tilsiti béke megkötése után apja minden kapcsolatát megmozgatva megtalálta őt. Miután fény derült női mivoltára lefegyverezték és kísérettel Szentpétervárra küldték I. Sándor elé. Innentől kezdve nevezték „кавалерист-девица”-nak. A cár fellelkesülve az orosz nők hazafias érzelmeitől megengedte neki, hogy tovább szolgáljon és Alekszandr Andrejevics Alekszandrov álnéven a rokonaitól elrejtve éljen. A huszároktól azonban hamarosan megint elhelyezték, mert parancsnoka megsértődött, amiért az ifjú tiszt nem kérte meg lánya kezét, aki beleszeretett a „fiatalemberbe”. A Honvédő Háborúban Szmolenszknél és Borogyinónál is harcolt Kutuzov tábornok alatt, aki ismerte valódi kilétét. Megsebesült és csak a németországi harcokban tért vissza 1813-ban, híresebb csatákban már nem vett részt. Élete hátralevő részét is férfiként élte le, memoárjait Puskin is elismeréssel olvasta.

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Alekszandr Ivanovics Oszterman-Tolsztoj

(А. И. ОСТЕРМАН-ТОЛСТОЙ)

(1770 vagy 1772 – Genf, 1857. február 11.)

1788-ban kezdte katonai pályafutását a törökök ellen, 1790-ben részt vett Izmail ostromában, ahol bátroságáért a Szent György rend lovágjává avatták. 1793-tól, mint megannyi tehetséges fiatal Szuvorov alatt szolgált, aki nagynénje férje volt. Oszterman, aki a II. Katalintól kapott címet viselte, 1798-ban hirtelen leszerelt. Ebben I. Pál keze van, aki a trónra lépve megpróbálta anyja embereit eltávolítani a hadseregből. Csak 1801-ben I. Sándor trónra lépésekor térhet vissza a szolgálatba. 1807-ben az eylaui csatában kitartott csapatával a döntő francia rohamok alatt, ezzel gyakorlatilag megmentette a hadsereget. Májusban porosz földön megsérült, amikor

csapatát, amely Bagratyion elővédjéhez tartozott, megtámadták. 1810-ben elhúzódó sérülése miatt visszavonult, de a Honvédő Háború kezdetekor rögtön szolgálatba állt. Az osztrovnói csatában Barclay de Tolly, Borogyinónál pedig Rajevszkij tett említést kiváló képességeiről és bátorságáról. A kulmi csatában elvesztette bal karját egy ágyugolyótól. A részvétnyilvántásokra a következőt válaszolta: „A hazáért megsebesülni egészen kellemes, ami pedig a bal kezemet illeti, meg van még a jobb, amellyel keresztet vetek, Istenben való hitem jeleként, kibe minden reményemet fektetem.” Szazonov orosz festő megörökítette Osztermant-Tolsztojt amint a kulmi harcmezőn a kezét amputálják. A kulmi csatával lezárult Napóleon Bohémiai uralma, a porosz király Vaskereszttel tüntette ki Osztermant, amit addig összesen csak hét alkalommal adományoztak. A Nemzeti Múzeumban máig megvan Oszterman egyenruhája, amelyben megsebesült, illetve egy kupa „A bátor Osztermannak a cseh nőktől emlékül Kulmról 1813. Augusztus 17”. A háború után békében élt 86 éves koráig, bár a trónra lépő I. Miklóssal nem jött ki, ezért Olaszországba, majd Svájcba utazott. Érdekesség, hogy dolgozószobájában mindig Jermolov arcképét függött.

Az érmét készítette: E. A. Tojzin

Alekszej Petrovics Jermolov

(А. П. ЕРМОЛОВ)

(Moszkva 1777. június 4. – Moszkva, 1861. április 23.)

Kisnemesi családból származott. Már II. Katalin uralkodása alatt állást kapott a kancellári hivatalban, de I. Pál trónra lépése után lemondott tisztségéről és a családi birtokra költözött. Anyai ágon Davidov és Rajevszkij rokona. Szuvorov tábornagy alatt szolgált, a tűzkeresztségen a Lengyelországban esett át. Részt vett a Perzsia elleni háborúban is, bátorságával mindkét hadjáratban kiérdemelte a kitüntetést. 1798-ban letartóztatták és minden rangjától megfosztották, mivel I. Pál elleni összeesküvésben bűnösnek találták. Csak 1801-ben kapott kegyelmet I. Sándortól. 1805 és 1807 között részt vett a szövetségesek Napóleon elleni hadjárataiban. A Honvédő Háború valamennyi nagy csatájánál jelen volt, Barclay de Tolly jelentéseiben többször is kiemeli bátorságát, különösen a malojaroszlaveci csatában. A napóleoni háborúk után a Kaukázusban, majd a perzsa fronton teljesített szolgálatot. 1827-ben vonult nyugállományba, az Államtanács majd az Orosz Akadémia tagja lett. 1848-ban ismét a frontra kérte magát, de elutasították. Bár végrendeletében határozottan egyszerű temtést kért, mégis állami esemény lett. Szentpéterváron a Nyevszkij proszpekten temetése napján az összes bolt kirakatába az ő arcképét helyezték.

Az érmét készítette: V. B. Ananyin

Nyikolaj Nyikolajevics Rajevszkij

(Н. Н. РАЕВСКИЙ)

(Szentpétervár 1771. szeptember 25. – Bovtiska, 1829. szeptember 28.)

Édesapja még azelőtt meghalt a török háborúban, hogy fia megszületett volna. Édesanyját nagyon megviselte az apa halála, lehetséges, hogy emiatt született Rajevszkij sokat betegeskedő gyereknek. Mostohaapja szintén tiszt volt. Családi kapcsolatain keresztül Davidov unokatestvére. Otthonukban nagy hangsúlyt fektettek a francia kultúrára, ezért Rajevszkij franciául és oroszul egyformán jól beszélt. Három éves korában a kor szokásainak megfelelően már besorozták a hadseregbe. Valódi szolgálatát 14 évesen kezdte 1786-ban. Egy évvel később látott igazi csatákat, amikor a soron következő orosz-török háború kitört. 19 éves volt mire a háború véget ért. Ezalatt rengeteget tanult kozák katonáitól, sok csatában részt vett, Izmael ostrománál elvesztette bátyját. 1792-ben részt vett Lengyelország felosztásában és megkapta első kitüntetéseit. 1794-ben a Kaukázusba vezényelték, ahol a pillanatnyi békét kihasználva Pétervárra utazott és megnősült. A következő évben megszületett fia is. 1796-ban már fel is borult a béke, az orosz csapatok bevonultak Grúziába és kitört a perzsa háború. Szépen induló pályafutását I. Pál állította meg, aki minden anyja által kinevezett tisztet el akart távolítani a hadseregből, így Rajevszkijt is. I. Sándor aztán visszahívta a seregbe, ahonnan azonban hamarosan magától távozott. Hazatért gazdálkodni és feleségéhez, aki még egy fiút és öt lányt szült neki. A Napóleoni háborúk idején 1807-ben újra szolgálatba hívták, Bagratyion elővédjéhez osztották be, aki közeli barátja volt Rajevszkijnek. Gyakorlatilag az összes nagy csatában résztvett, és bár térdenlőtték nem tért vissza a hátszágba. A békekötés után kitüntették bátorságáért és irányító képességéért. Sokáig azonban nem pihenhetett, rögtön a svéd, majd a török elleni háborúban szolgált.

Az érmét készítette: A. I. Molosztov

Mihail Andrejevics Miloradovics

(М. А. МИЛОРАДОВИЧ)

(Szentpétervár, 1771. október 12. – Szentpétervár, 1825. december 27.)

Helytartói családban született, talán a legsokoldalúbban képzett tisztt. Hétéves korától szolgált hivatalosan a hadseregben. Fiatalkorát külföldön töltötte bátyjával, ahol német és francia nyelvet, számtant, geometriát, történelmet, építészetet, jogot, festészetet, zenét, vívást, hadtudományt, erődítési ismereteket, tüzérséget és hadtörténetet tanultak a königsbergi egyetemen, Göttingenben, Strasbourgban és Metzben. 1787-ben átesett a tűzkeresztségen a svéd háborúban. Ezután gyorsan emelkedett a katonai ranglétrán. 1799-ben az itáliai hadjárat egyik véres csatájában figyelt fel rá Szuворov tábornok. Miloradovics szokása volt, hogy mindig emberei élén az első sorban indult harcba, és ez tetszett a tábornoknak. Hamarosan maga mellé vette a fiatal tisztt és meglátva benne a lehetőséget sokat átadott neki tudásából. 1806-tól 1812-ig a török fronton harcolt, többek közt felszabadította Bukarestet, majd Kijev hadikormányzója lett. Kormányzósága alatt máig híres bálkat adott a palotában, ugyanakkor személyesen vezette az oltást, amikor Kijev jó része leégett a faházak alkotta kerületekben. A borogyinói csatában előbb a jobb szárnyat tartotta, majd a hátvédet vette át, és lehetővé tette, hogy az orosz sereg kifújja magát a csata alatt. Többször küldték követként fegyverszüneti megállapodásokat kötni a franciákkal. A malojarszlaveci csatában vezetésének köszönhetően a franciák nem tudtak dél felé vonulni az érintetlen gazdasági területek felé. A vjazami csatában Platov tábornokkal súlyos csapást mért a franciákra. A lipcsei csatában az orosz-porosz csapatokat irányította, a háború után pedig Szentpétervár hadikormányzója lett.

Az érmét készítette: A. D. Sablikin

I. Sándor cár

(ИМПЕРАТОР АЛЕКСАНДР)

(Szentpétervár, 1777. december 23. – Taganrog, 1825. december 1.)

II. Katalin még életében rendelkezett arról, hogy fia helyett unokája, Sándor legyen a következő uralkodó. Ebben a szellemben kitűnő nevelést kapott, bár tanulmányai egyre inkább szembefordították nagymamájával. Apjához hasonlóan csodálta a szigorú katonai életet. Katalin halála után Pál állítólag megsemmisített minden erre vonatkozó iratot, és elfoglalta a trónt.

Sándornak fontos pozíciókat adott, például Szentpétervár kormányzójává tette. Apja meggyilkolásáról állítólag előre tudott, mindenesetre trónra lépése után szabadon engedte a politikai foglyokat, visszahívta az elbocsátott tábornokokat és a külföldre menekült nemeseket. Hamar népszerű uralkodó lett egyrészt a titkosrendőrség megszüntetése, másrészt barátságos jellege miatt. Előremutató reformokat vezetett be, lehetővé tette a jobbágyok felszabadítását és lefektette az általános tankötelezettség alapjait. A napóleoni háborúk próbára tették uralkodói képességeit, néha elsietett döntéseket hozott, de mindenképpen jól jelzi tehetségét, hogy még Moszkva elvesztése után sem pártoltak el tőle emberei. A csatatereken elért győzelmeket a politikában már nem tudta ilyen jól kamatoztatni. Veszteségei pótlására szeretne volna megkapni Lengyelországot, de az angolok és az osztrákok megakadályozták ebben. Később balkáni befolyását is elvesztette, szintén egy politikai döntés okán. Alapvetően jó uralkodó volt, valóban népét szolgált. Törvényes utóda nem maradt, ezért öccsét, Miklóst nevezte meg örökösének. 48 éves korában tüdőgyulladásban halt meg, bár a legenda szerint lemondott a trónról és vándorló szerzetesnek állt.

A két rubeles sorozat 16 érméje összesen 80.000.000, az öt rubeles sorozat 10 érméje 50.000.000 példányban készült el. Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag bárhol találkozhatunk velük az üzletekben, vagy akár a benzinkúton. Ezek az érmék nem proof minőségűek, még ha különböző weboldalakon annak is hívják őket. A proof jelzöt csak a pénzverde eredeti csomagolásában értékesített érmék kaphatják meg.

Az orosz éremművészet eddigi legértékesebb alkotása is a Honvédő Háború témájához kapcsolódik. Az érme 25.000 rubel névértékű, mindössze 50 példányban készült. 3 kilogramm szintizsita aranyat tartalmaz, 120 mm átmérőjű és 16 mm vastag. A moszkvai Megváltó Krisztus székesegyház és I. Sándor, Kutuzov, Wittgenstein, Davidov, Bagratyion és Barclay de Tolly.

Összefoglalás

Remélem sikerült felkelteni az érdeklődést a numizmatika iránt, hiszen milyen kicsi szeletet, mindössze 42 darabot ragadtunk ki a több ezer különböző érme közül, mégis foglalkoztunk történelemmel, kultúrával, építészettel, hadtudománnyal, megismertünk uralkodókat, hadvezéreket, férfiakat és nőket. Az orosz numizmatika tárháza rendkívül gazdag, tanulmányozásával megismerhetjük az orosz tudósokat, művészeket, a híres épületeket, városokat, betekintést enged az orosz balett világába vagy megismertet a korabeli haditechnikával. Együtt vehetünk részt expedíciókban a Kamcsatkára és utazhatunk a világűrbe Gagarinnal. Az éremművészet ösztönöz minket a megismerésre, minden egyes újabb érmével új íróval, akitől még nem olvastunk semmit, egy csodálatos templommal ahol még nem jártunk vagy Oroszország állatvilágának szereplőivel ismertet meg. Kedvet ad jövőbeli eseményekhez, mint például a óta érméken is megjelenő 2014-es téli olimpiához Szocsiban.

Bibliográfia

- Gyöngyössi Márton egyetemi adjunktus ELTE Régészettudományi Intézet:
<http://numizmatika.hu/numalap.htm>
- Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990, főszerkesztő: Kenyeres Ágnes
- www.cbr.ru
- Словарь русских генералов, участников боевых действий против армии Наполеона Бонапарта в 1812—1815 гг., Российский архив : Сб. — М., студия «ТРИТЭ» Н. Михалкова, 1996. — Т. VII. — С. 362—363.
- Бантыш-Каменский, Д.Н. 41-й генерал-фельдмаршал князь Михаил Богданович Барклай де Толли // Биографии российских генералиссимусов и генерал-фельдмаршалов. В 4-х частях. Репринтное воспроизведение издания 1840 года
- Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907.
- Литературная энциклопедия 1929—1939.
- А. А. Щелоков: Монеты СССР (Финансы и статистика, Москва 1989)
- Н. В. Порохорова: Монеты и банкноты России (Дом Славянской Книги, Москва 2008)